

Буряад Унэн

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
МАЙН
6
Хабарйһүүлхаралуу
һарын 18
ПОНЕДЕЛЬНИК
гарагай 2
№84 (19424)
Газетын сэн
Хэлсээтэ.

НАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН НАЙНДЭРНАЙ ЗАНДАА ГҮ?

Майн нэгэн. Энэһэнээ урид ажаллан арадай ханалаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэр гэжэ үргэнөөр тэмдэглэгдэдэг байгаа.

Улаан-Үдэ хотын талмай дээгүүр "Эб найрамдалай, ажалан, майн найдэрөөр!" гэһэн эхэ гаршагтай плакат үлгөөтэй.

Хотын гудамжануудар хүн зон Советүүдэй талмай тээшэ субана. Ажалай болон дайнай ветеранууд, гол түлээ аха үсын зон олоороо эндэ суларанхай. Тэдэңэй урда плакадууды бариһан зон жэрынхэй. Эндэ залуушуул олон харагдана. "Хууилган шэнэдхэлгэ хэрэггүй", "Бүхы засаг—Советүүдэ, ажаллан арада", "Социална үнэн зүбэй түлөө" бүлэглэлэй хунгайшадай пайдалы Ельцин харюулаагүй", "Залуушуул—Зюгановай түлөө!" гэһэн плакадууд олоной анхаралда дурдагданхай.

Үглөөнэй арбан сагта митинг эхилэб. Энэ митингы А П К - гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай рескомой түрүүлэгшын орлогшо В. П. Шабанов оролто үгэ хэлэжэ нээгээ. Удаань республикын профсоюзай советэй түрүүлэгшэ С. А. Тиминдэ үгэ үгтэбэ.

"Политическэ ба социална талаар мүнөөнэй хүшэр байдалда хэниие бидэ Президент болгожо хунгаха гэшэбиди гэхэн асуудалда тон паринаар хандаха ёһотойди. Коммунистууд лэ манай ороние хүгжэлтээй, хүсэтэй гүрэн болгожо шадаа. Мүнөө манай ороной хүн зон ажабайдалай доройтолгын, ажалгүйдэлгын үе булта хаража байнабди. Тиймэһээ мүнөөнэй засаг

баригшад арад зоной байдал найжаруулхаяа байнагүй. Засагые—Советүүдэй, ажаллан арадай гарта үгэхын түлөө ерээдүй хунгалтада КПРФ-гэй хүтэлбэрилэгшэ Зюгановай түлөө дуугаа үгэхые уряалаа. Хамтаараа нэгэн ханалтай байбал, илалта туйлахамнай дамжагүй гэжэ тэрэ хэлээ. Удаань ЛВРЗ-гэй хүдэлмэрилэгшэн Н. Д. Бурцев, Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-колледжын профкомой түрүүлэгшэ Л. В. Замколая, дайнай ба ажалай ветерануудай зүгһөө Л. П. Пристаскина, 10-дахи техническэ училищин багша Е. В. Алсанова, Россин Компартийн Буряадай эмхиин президиумэй түрүүлэгшэ В. Б. Базаров болон бусад үгэ хэлэхэдээ:— "Хүн зоной байдалы найжаруулхын, хүн бүхэнэй ажалаар хангагдахын, түлөөлөгшүгөөр эмшэлүүлэхэ болон бусад эрхыень бусаахын түлөө ерээдүйн хунгалтада Г. Зюгановые дэмжэхэ тухай онсолон тэмдэглээ.

Митингын түгэхэдээ эндэ сугларангад болохоёо байһан хунгалтада Г. Зюгановые дэмжэхэ тухай резолюци баталан абаа.

Удаань Советүүдэй талмай дээрэ концерт нааданууд эмхидхэгдэжэ, энэ үдэртэ найдэрэй шэнжэ оруулаа.

Эндэ үнгэргэгдэһэн хэмжээ ябуулга тухай ханамжаараа хубаалдахыень хэдэн хүнүүдтэ хандаабди: С. К. Бадмаев, пенсионер: "Би урид Коммунист партиин хүтэлбэри дор манай ороной ажаллад эхэ найн байдалтай байгаа гэжэ мүнөө тобшолол хөдөгби. Хүн бүхэн ажалтай, түлөөлөгшүгөөр эмшэлүүлэхэ, хаанашые һураха аргатай

байгаа. Залуушуулай ажалгүйдэлгэ миний ханана илангаяа ехээр зобооно. Тийгээд тэдэнэр хэнэй түлөө дуугаа үгэхэб гэжэ зүбөөр ойлгоһой гэжэ хүсэнэб.

Д. Ц. Цыренов, Буряадай хүдөө ажыхын академин 4-дэхи курсын оюутан:

—Хүдөө нютагаа ошоходоо, үетэн нүхэдэйнгөө олонойнь ажалгүй, хэхэ юумээ оложо ядажа байхыень харахада, ханаандамни муу байдаг. Хамтын ажыхынууд халан хандаржа, хүдөө нютагуудай залуушуул илангаяа ажалгүйдэнэ.

Дээдэ хургуулия дүүргээд, хаана хүдэлхэ тухайгаа мүн лэ ханаамни зобоно. Саашадаа иимэ байдалтай байха болоо наа, хүдөө нютага мэргэжэлээрээ ажал олохогүй хаб даа. Тиймэһээ би коммунистуудай түлөө дуугаа үгэхэ гэжэ эрид шийдээб. Тэдэнэр хамтын ажалай түлөө оролдодог байгаа ха юм даа.

Майн нэгэн. Энэ үдэрнай Россин Федерациин Компартийн Буряадай эмхиин гүйсэдхэхы комитэдэй болон республикын профсоюзай эмхинүүдэй үүсхэлээр КПРФ-гэй хүтэлбэрилэгшэ Президентэ кандидат Г. Зюгановые байгша оной июниин 16-да үнгэргэгдэхэ хунгалтада дэмжэхэ зорилготой митинг болобо гэжэ тэмдэглэлтэй. Ямаршы шэнжэтэйгээр, хараа зорилготойгоор үнгэрөө наа, энэ үдэр арад зоннай сугларжа, сэдхэхыень зобоон асуудалнуудаараа

БУРЯАД ОРОНОЙ АРАДУУДАЙ СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

Буряад Республикын арадуудай съездэ бэлдэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ талаар эмхидхэлэй комитедые Буряад Республикын Президент—Правительствын Түрүүлэгшэ Л. В. Потапов толгойлно.

Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхэ орлогшо В. К. Агалов, республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Ч. Нимаева, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев, Буряад Республикын Арадай Хуралай Уласхоорондын ба региональна холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, ниитын эмхинүүдэй болон шажанай нэгэдэлнүүдэй хорооной түрүүлэгшэ Д. Ч. Боросгоев, министрствэнүүд болон албан зургаануудай, олондо мэдээсэл тараадаг хэргэслэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, республиканскэ газетшүүдэй редакторнууд, элитэ мэдээжэ эрдэмтэд эмхидхэлэй комитэдэй бүридэлдэ ороно.

Бүгэдэ буряадуудай соёлой хүгжэлтын эблэлэй президент А. Н. Д. Дугаров, үндэһэн арадуудай соёлой түбүүдэй түрүүлэгшэнэр Буряад ороной арадуудай энэ хуралдаанда бэлдэхэ талаар эмхидхэлэй комитэдэ мүн лэ ороно.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

бэе бээтээ хубаалдажа, ханалаа, зорилгоёо нэгэдүүлжэ байһаниинь найшаамаар байгаа. Нийтэ-политическэ эмхинүүдэй мүндэлжэл, элдэб хүдэлөөнүүдэй боложо байһан энэ хүлгөөтэ сагта ямар нэгэн политическэ үзэл бодолой түлөө тэмсэлгүйгөөр уладай ажабайдал найжархагүй. Гансал хүнэй хананан хүсэлэй халганан айнгүйгөөр үдэр ерэхэ бүри бата хараа шугамтай боложо, олоной хүсөөр дэмжэгдэжэ байһалнь, хүн зоной байдал урагшатай байха гэжэ ханагдана.

Майн нэгэн. Жэл ерэхэ бүри олон зоной хубаадалгатай, урдынхидаал мэтэ хүлгөөтэй, эб нэгэн ханалтай найдэрнай зандаа улыш даа гэжэ хүсэгдэнэ.

Э. ДАМБАЕВА.
ЗУРАГУУДАДЭЭРЭ: жагсаалай үедэ; Л. В. Замколая үгэ хэлэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хабарай тарилгада бэлэдхэл хэр бэ?

“ЭМХИТЭЙГЭЭР ХҮДЭЛХЭБДИ...”

- Урдынхи мэтээр хайлахан саһанай найрамшые үзэгдэнгүй үнгэрбэ. Гайхалтай хуурай хабар болохонь даа. Маанарта хүндэхан байхань гэшшэ, - гэжэ Уланхаанай колхозой хүтэлбэрлэгшэ Жаргал Дамбинов голхорно.

Сагай эрхэ байдалай хэды хүндэ хүшэр байгаашые наань, аймагай эгээл хойто захын ажахын тракторно-тарьян ажалай механизаторнууд хабарай тарилгые хаһа соонь, шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа элсүүлээ.

- Бухы анзаһан, сеялкэнүүдээ, культиваторнуудаа бултыень заһабарилжа, бэлэн болгообди. Мүнөө тракторнуудаа заһабарилжа байнабди. Энэ харюусалгата хүдэлмэриие дүршэлтэй механизаторнууд Владимир Ринчино, Эдуард Степанов, Даша Батуев гэгшэд эмхидхэнэ, - гэжэ Жаргал Хубусгеевич хэлэнэ.

Бухы онһон техникэ эдэ үдэрнүүдтэ бэлэдгэдэ байхаар хараалагданхай.

- Баяр Очировай хүтэлбэрилдэг Хуллагай бригадын тарьялан ехэ юм гү? - гэжэ асуубаб. Эндэ тарьялангууднай 1540 гаран гектар. Тэрэнэйнгээ 1140 гектарта орооһото ургамалнуудые тарихабди. 600-дань шэниисэ, 300 гектартань обёос, үлэгшэдэнь ешмээн нуулгахабди. Хамаг энэ ажалаа 10 үдэрэй туршада хэжэ дүүргэхээр харааланхайбди, - гэжэ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын захиргаанай зайһан Василий Вибэ хөөрэнэ.

Тарилгада “К-700” түхэлэй хоёр трактор, “Т-150” түхэлэй 5 трактор хабаадаха юм.

Хуллагай полевой стан дээрэ механизаторнуудай хамтын байра бии юм. Тэрэнэ зохидоор түхээрэгдэнхэй. Тэндэнь столово, банишые бии.

Мүнөө тэндэхи мастерской соо тракторнууд заһабарилгадажа байна. Газаадахи тусхай талмай дээрэ тарилгада хабаадаха культиваторнууд, сеялкэнүүд, анзаһан нэгэ жэгдээр, аржыса, шугам сэхээр табяатай байхань харагдана. Эдэ бүгэдые харахадаа, хүнэй сэдхэлдэ омог баяр түрүүлнэ.

Орооһо тарьяанайнь тоог дээрэ хүсэд хүрэхэ үрэнэ хүрэнгэ бии.

Онһон техникэдэнь хэрэгтэй түлишэ-тоһоодолгын зүйлнүүд эдэ үдэрнүүдтэ хүршэ оршодог Баргажанай аймагай Зорино тосхондохи нефтебазаһаа асарагдаха юм.

Механизаторнуудай хамтын байра болон столово, бани мотын газарта ариг сэбэр, эдэе хоол бэлдэхэ мэтын юумэ тогтооһон эхэнэрнүүд Дарима Занданова, Надежда Ачитуева гэгшэд эмхидхэн ябуулна.

- Хабарай тарилгын хамаг хүдэлмэри богони болзор соо эмхитэйгээр үнгэргэхэбди, - гэжэ Уланхаанай колхозой Хуллагай бригадын механизаторнууд хэлэнэ.

Хуллагай бригада 20 тонно минеральна үтэгжүүлгэтэй, тэрэнэ 200 гектар тарьялан дээрэ гаргажа, хүрһыень найжаруулхаар түсэблэнхэй.

Г. БАДМАЕВ,
манай корп.

САГАЙ найн байхада, таряашад хабарай хүрэхэ ерэхыень тэсэжэ ядан хүлээгшэ бэлэй. Тиихэ үедэ үрэнэ хүрэнгөөр ядалдаха бэшэ даа. Тракторнууд, автомашинууд, мүн бусад техникэ саг соогоо холо шэнэлэгдэжэ байгаа. Ядаха юумэн одоол байгаагүй ха юм. Харин мүнөө ямар ойлгогдосогүй саг хүрэхэ эрэхэ гээшэб? Ажахынудай механизаторнууд харюусалгатай энэ хаһадаа зүрхэ сэдхэлээ ехэл үдэнгээр хүрэхэ ерэдэг болонхой. Энэньшые ойлгосотой юм бээ.

Иигээд удахагүй орохоёо байгаа хабарай тарилгада Прибайкалийн аймагай ажахынудай ямар бэлэдхэлтэй хүрэхэ эрэхээрнь һонирхон, манай газетын штатнабэшэ корреспондент Николай Юрчик тус аймагай техникэ гүрэнэй талаһаа хинан харууһалха инспекциин начальник В. Д. Хмельто хэдэн асуудалтайгаар хандаба.

- Владимир Дмитриевич, аймагай таряашадай урда аймагтар харюусалгатай хаһань орожо эрэхэ. Тэрэнэ ямараар үнгэргэхэнһөөнь ажахынудай саашанхи хуби заяан сэхэ дулдыдаха байна ха юм. Нэнтүрүүн ниитынгээ адууһа мал бүдүүн болон шэмэтэ гэжээлээр хангаха, ерэхэ ургасын үндэнэ нуури болохо үрэнэ хааха, мал ажалай продукци ехээр үйлэдбэрлэжэ, худалдаанда табиха асуудалнууд шийдхэгдэхэ байна бшуу. Ушар тиймэнэ ажахынуд хабарай тарилгада хэр бэлэдхэлтэй хүрэхэ эрэхэб?

- Хүдөө ажахын техникэдэ запас хэрэгсэлнүүд дутагдана гэжэ илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ хэлэдэг болонхойбди. Техникэ бэлдэхэ хэрэг жэл ошохо бүри хүшэр, улам орёо болоно. Шэнэ техникэ худалдагдажа абтанагүй ха юм.

Үнэн байдалнай ямаршууб? Угаа орёол даа. Манай аймагай нэгшые ажахы мүнөө хармаанһаа мүнгэ

ХЭН ЗЭМЭТЭЙБ?

гаргаад, трактор, комбайн худалдажа абахы аргагүй. Бүхы байһан үхэр малаа худалдаашые дилэхыень мэдэнгүйб. Юрэдөөл, гайтайхан саг хүрэхэ ерэнхэй.

Жэшээ болгон хэлэбэл, а ж а х ы н у д т э ү й л э д б э р и л э г д э н к и л о г р а м м н ү н э й ө ө р ы н ь ү н э с э н 1500 түхэригтэ болодог хаа, тэдэнэр тэрэнэ х у д а л д а х а д а а , к и л о г р а м м ы е н ь 1200 түхэригөөр наймаална. Үшөө шанарһаань баһалдулдыдаха байна. Мяхан мүн лэ иимэрхүүл даа. Литр бензинэй сэн мүнөө 1700 түхэригтэ хүрэнэ. Электрын элшэ хүсэний ба хангалгын үнэ сэнгүүд нилээд дээшэлэнхэй.

Бэрхэтэй саг ерээ гээд тарилгатай үнгэргэнгүй байха бэшэ хадаа, тэрэнэ хаһа саг соонь эмхитэйгээр эхилхэ болонобди. Мүнөө аймаг дотор бүхыдөө элдэб түхэлэй 176 трактор, тэрэ тоодо мөөртэй 64 трактор тоологдоно. Бии байһан тракторай 54 процентнь бэлэн болгогдонхой. Илангаяа хамтын-хубаарилгын “Ильинское” предприятиц байдалынь энэ талаар илангаяа муу. Тусхайлан хэлэбэл, энэ ажахын 42 тракторай миил 10-ниинь заһабарилгаданхай юм. Тус п р е д п р и я т и и м м е х а н и з а т о р н у у д м ү н ө ш ы е б о л о т о р а н з а һ а н у у д а а , к у л ь т и в а т о р н у у д а а з а һ а б а р и л ж а һ а я н а й э х и л э н х э й б д и . Х а м т ы н - х у б а а р и л г ы н “Зырянское” предприяти ба “Прибайкалец” колхоз баһал иимэрхүү байдалтай.

Сеялкэнүүдые бэлдэхэ талаар бэрхэтэй байдал тохёолдонхой. Аймаг дотор бии байһан 49 сеялкын миил 11-ниинь заһабарилгадаба. “Ильинское”, “Зырянское” п р е д п р и я т и н у у д , “Прибайкалец” колхоз сеялкэнүүдээ бэлдэжэ дүүргэнхэй.

- Хабарай тарилгын хүдэлмэрийн ябаса ганса техникээ заһабарилһанһаа дулдыдадаг бэшэ, мүн лэ м е х а н и з а т о р н у у д а й һ а а д г ү й г ө ө р х ү д э л х э э р х э б а й д а л б а й г у у л л а н һ а а э х и ү н д э һ э т э й . Э н э т а л а а р ю у х э л э х э б а й н а т ?

- Үнэхөөрөшье, зүбтэй юумэ хэлэбэт. Танай табиган асуудалда үнэн сэхээр харюусабал, тиймэ найн эрхэ байдал байгуулагдадаггүй. Полевой станай байрань хүйтэн, шийгтэй, муухай, трактор, машинануудай хэрэглэгдэхэеэ болиһон үзэл, деталинуудай эндэ-тэндэ үөбтэхыень заатагүй харахаг. Эм дом хадагалха аптечка, түймэр сараха түхээрэлгэ гэхэ мэтэ одоол байхагүй. Механизаторнууд тусхай ажалай хубсаһаар хангагдадаггүй.

Юрын лэ үзэл, детальнуудһаа боложо, трактор гү, али хүрһэ элдүүрилдэг агрегат ашаглагданагүй гэхэн механизаторнуудай гомдол хүдөө ошоһон хүнүүд заатагүй дуулаһан байгаа ёһотой. Хүсэ ехэтэй тракторнуудые заһабарилха хэрэг угаа хүшэр болонхой. К-700, Т-150 түхэлэй 11 трактор запас хэрэгсэлнүүд үгы дээрэнэ бэлэн үшөө болгодоогүй.

Бүри һая болотор иимэ тракторнуудые Бэшүүрэй ба Сэлэнгын аймагуудай з а һ а б а р и л г ы н п р е д п р и я т и н у у д т а а б а а ш а ж а , б э л э н б о л г о д о г б а й г а а б д и . Э д э т р а к т о р н у у д г а з а р э д д ү р и л г э д э т а б и г д а д а г ш у у .

Гүрэн түрэнөө үгтэһэн мүнгоор худалдажа абтаһан запас хэрэгсэлнүүд аймагай ажахынудта орожо эхилбэ. Байһан техникээ заһабарилха арга олдохонь гэшшэ. Энэ шухала хэрэгтэ халирхайгаар хандаха ябадал одоол байха ёһогүй.

Н. ЮРЧИК,
“Прибайкалец” газетын редакциин таһагые даагша.

АЖАЛДАА ОРОЛДОН...

фоторепортаж

Эдэйн аймагай агропромышленна үйлэдбэрийн мал ажалай кооперативта дүн хамта 25 хүн хүдэлдэг байна.

Предприятиин хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд дунда зэргээр табан тонно һү буйлуулжа, зөөхэй, тоһо, тараг гаргажа, худалдаа наймаанда элыгэнэ.

—Урдандаа тоһоной заводто 12 ажахыһаа 40 гаран тонно һүн элыгэжэдэг байгаа. Мүнөө арай шамай гэжэ 5-6 тонно һүн тушаагдана. Бидэ өөһэдынгөө “Одон” гэжэ фирмениэ магазинтай болонхойбди. Тус заводто эгсэ 30 жэл хүдэлжэ ябанаб,—гээд заводой директор Валерий Георгиевич Шестаков хоерөө һэд.

ЗУРАГУУДАДЭЭРЭ: мастер Татьяна Шадрина; тоһоной заводой хүдэлмэришэд Любовь Парашутина, Валентина Корнева. С. БАЛДУЕВ, авторый фото. Петропавловка тосхон.

Улаан - Үдын городской Советэй

IV сесси

АШАГЛАЛГЫН ТҮЛБЭРИ ДЭЭШЭЛБЭ

Ээлжээтэ сессиин үзэмжэдэ табигдаһан олон асуудалнууд сооһоо "Гэр байрын болон коммунальна хангалгануудай сэн тухай" асуудалые депутатууд илангаяа арсалдаатайгаар шүүмжэлжэ, нилээд үни сагаа һалгаага гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Сесси хүтэлбэрилһэн Улаан-Үдэ хотын мэрэй нэгэдэхи орлогшо Б. Ц. Дымбрылов, зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан олохон депутатууд тус асуудалаар энэл сесси дээрэ тогтоол абаха ёһотойбди, аяар гурбадахияа энэниие зүбшэн хэлсээшье наа, нэгэ һанамжада ерэнэгүйбди гэжэ онсолон тэмдэглэбэд. Энэ асуудалаар сонсохол хэһэн хотын ЖКХ-гай управлениин даргын экономика талаар орлогшо К. А. Удовенко байгша оной апрель нарын 1-һээ коммунальна түлэлгэнүүдэй хэмжээн Улаан-Үдэ хотын мэрэй захиралтаар шэнэ тарифаар түлэгдэнэ гэжэ мэдээсэбэ.

Тиигэжэ бодото дээрэ бэелүүлэгдэжэ байһан хэмжээ ябуулгыг гуримшуулжа, хуулиин ёһоор тааралдуулан, зүб муртэнь оруулха гэшэ шухала гэжэ депутатууд һайн ойлгожо байбашье, түлэлгэнүүдэй зарим тоонууд дээрэ үнихэн арсалдаха ушартай байбад.

Энэ тогтоолые дары баталан абаха гэхэн шалтаганууд олон. Россин бүхы регионууд шэнэ тарифта ороһоор үнинэй. Тээд гол баримтань гэхэдэ - хотын бюджеттэ мүнгэ зөөри нэмэжэ оруулха гэшэ амин шухала асуудал болоно. Гэхэтэй хамта хотын захиргаан ганса УЖКХ-да нёдондоной тоосоогоор 60,7 миллиард түхэриг үритэй юм байна.

Үнихэн зүбшэһэнэйнгөө һүүлээр депутатууд нэгэн һанамжада одоол ерэжэ, гэр байра ашаглаха бүхы гаргашануудай 30 процентыень (20 процент гэхэншье һанамжа байгаа) ажаһуугшад түлэхэ ёһотой гэжэ хэлсэбэд. Эсэстээ баталан абтаһан энэ тогтоолой ёһоор хотын олон дабхар гэртэ ажууһуугшад халуун, хүйтэн үһанай, канализаци болон дулаанай түлөө майн 1-һээ эхилээд, 2-3 дахин ехэ мүнгэ түлэхэ болоо.

Һүүлэй жэлнүүдтэ гансашье республика бэшэ, мүн гүрэнэй бүхы предприятинуудай хоорондохи харилсаануудай мүнгэн тоосооной ямар байдалда байһыень баран мэдэнэбди. Олонхи үйлэдбэринүүдэй үришэригээшэнь "үһэнһөө" олон болонхой. Энэ тогтоһон байдалые һайжаруулха талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдэй нэгэн гэхэдэ - вексель хэрэглэлгэ болоно. Тус асуудалаар мэдээсэл хэһэн Улаан-Үдэ хотын мэрэй орлогшо В. К. Васильев вексель хэрэглэхэ гэшэ мүнөө сагай эрилтэ, дэлхэйн гүрэнүүдтэ үнинэй хэрэглэгдэжэ байдаг хэмжээ ябуулга гэжэ онсолбо. Тиигэжэ ойрохон зуура зүбшэгдөөд, олоной дуугаар абтаһан энэ тогтоолой ёһоор Улаан-Үдэ хотын байгша оной 1-дэхи кварталай бүхы олзо оршын 10 процент хэмжээндэ хотын мэрэй вексель гаргагдаха болоо. Бюджетнэ балай ехэ тухаламжа болохогүйшье наа, тогтоһон байдалые һайжаруулха хэрэгтэ энэ хэмжээ ябуулга бага бэшэ нүлөө үзүүлхэ бээ гэжэ делегадууд найдана.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан олон асуудалнуудһаа "Эрэмдэг бээтэй хүнүүдэй ниитын эмхинүүдые гэр байрын болон соёлой, социальна шэглэлээр хэрэглэгдэдэг объектнуудые налог татабаринаа сүлөөлхэ тухай" асуудал тэмдэглэмээр. Эрэмдэг бээтэй хүнүүдэй ниитын эмхинүүдэй үнинэй табижа байһан асуудал одоошье сессиин тогтоолоор шийдхэгдэбэ.

В. ШАГДУРОВ.

Россин Президентые һунгаха болзор дүтэлжэл байна. Энэ тушаалда А Э Б Ж У Л Э Г Д Э Н кандидатнуудай тоодо Россин Федерациин Коммунист партиин ударидагша Г. А. Зюганов оронхой гээд барандаа мэдэнэбди. Ороной Президент мүнөө байһан Б. Н. Ельцин ба Г. А. Зюганов хоёройл хоорондог гол тэмсэл үнэгэрхэнь хаш гээд мэргэжэлтэд тоолоно. Эдэ хоёрой арга боломжонуудые багсаахада, тэнсүү. Тээд һунгалта юу харуулхаб - энэмнай июниин 16-дал мэдэгдэхэ ха юм даа.

Мэдээжэ эрдэмтэ, философ, компартиин гэшүүн ябаһан Александр Александрович Зиновьев 1939 ондо хардалга мурдэлгэдэ орожо, түрмэ шороной "амта" һайн мэдэһэн хүн. Мүнөө тэрэ Германида ажаһуудаг. Һаяхан А. А. Зиновьев журналист В. Кожемякин асуудалнуудта харюусахадаа, лигэжэ хэлэһэн байна: "Түрэл Россин гүрэндөө тон дуратай хүм. Тээд мүнөө сагта эндэ юунэй боложо байһыень үнэн зүбөөрнь шүүмжэлэн харял. Россинда ябуулагдажа байһан политика хүгжэлтын зам бэшэ. Дэлхэйн бүхы шахуу гүрэнүүд Россинэ балай тоохоёо болонхой. Хэзээшьеб даа, нэгэнтэ, колониальна гүрэншье боложо магад. Иигээд лэ байбал ород арад үсөөржэ, үгы болохо туйлдаа хүрэхэнь. Архи, тамхин, алалсаан, хюдалсаан... Саашадаа юунэй болохыень халташье һанаад үзэхэдэ, аймшагтай шэнги..."

Зүблэлтэ засагай зүгһөө хашуулжа, хардуулжа, нютаг нугаяа орхижо, хари гүрэн ябаха баатай болоһоншье наа, бэлигтэй эрдэмтэ А. А. Зиновьев ухаан бодолоороо, үнэн сэдхэхэлээрээ Эхэ орондоо урбаагүй, тэрэнэйнгээ түлөө һанаагаа зобожо, зүрхэеэ үбдэжэ ябадаг хүн байһанаа тон элээр гэршэлнэ. Тиимэһээ тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүдые хадуун абажа, гүнзэгыгөөр бодомжолон үзэхэ ёһотойбди гэжэ һанагдана.

... 1917 оной Хубисхалай һүүлээр Коммунист партиин ударидалга доро манай агууехэ РСФСР гүрэн, мүн тиихэдэ РСФСР, ямар ехэ амжалтануудые туйлаһан байһаб - энээн тухай барандаа мэдэнэ ха юмта даа. Эсгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ даие даража гараад, дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ тон ехэ баатаршалга гаргажа һандарһан ажахыгаа һэргээгээбди, шэнээр шахуу бодхообди.

Мүн тиихэдэ Буряад оромнай зүблэлтэ засагай үедэ хүгжэн һалбара бэшэ гү? Тээд демокрадуудай засагта ерэнэй удаа юун

болоно гэшэб? Дэлхэйн эгээн томо, эгээн хүсэтэй гүрэнүүдэй нэгэн байһан СССР гүрэмнай үгы болоо, Черномырдин болон Гайдар гэгшэдэй ударидалга доро гүрэнэй экономика хосороо шахуу. Манай республикын зоной 58 процентын үгытэй зоной тоодо оронхой. Ажалгүйшүүл үдэр бүри олошорно. Промышленна предприятинууд болон ажахын бусад һалбаринууд хаагдаха туйлдаа хүрөө. Илангаяа хүдөө ажахыда хүндэ байдал тогтонхой. Гүрэн доторнай нёдондо жэлдэ 12 миллион гэхэ гү,

гэшэб даа!

Эдэ бүгэдые саашадаа тэсэхээр бэшэ болоо. Өһөдөөл өөрынгөө байдал хубилгаагүй һаамнай, хэн юу хэжэ үгэхэб. Тиимэһээ, хүндэтэ һунгагшад, үндэр наһатай үбгэд, хүгшэд, залуу үетэн, нютагаархид, би, ажалай ветеран, 40 жэлдэ партиин гэшүүн ябаһан хүн, таанадта хандажа уряалха байһаб - барандаа июниин 16-да һунгалтада хабаадажа КПРФ-гэй ударидагша Г. А. Зюгановай түлөө дуугаа үгыт. Энэ хүмнай тон ухаатай хүн, эрдэмтэ, экономика болон үйлэдбэри һайн мэдээдэг,

Июниин 16 - Россин Федерациин
Президентын һунгалтын үдэр

УХААТАЙ УДАРИДАГШЫЕ ҺУНГАЯ

али бүхы ажалшадай 15 процентын ажалгүй гээд сонсохгодоо. Энэ тогтоһон байдал һаяар заһарха гэжэ хэлэхын аргагүй.

Һаяхан Президент Б. Ельцин бюджетнэ э м х и н ү д э хүдэмэрилэгшэдтэ салин хүлһыень саг соонь үгэхэ талаар тусхай зарлиг гаргажа, хэдэн триллион түхэриг хаанаһаашьеб даа оложо, шахардуу болоһон байдал нэгэ бага зөөлзүүлбэ. Мүнгэн мүнөө түлэгдөө, тээд саашадаа юун болохоб? Ельцинэй абажа байһан эдэ хэмжээ ябуулгануудай гол зорилгонь мэдээжэ гэшэааб даа - июниин 16-да болохо Президентын һунгалтада хүнүүдэй дууе олоор суглуулха гэхэн зорилго мүн. Эндэ үшөө нэгэ һанамжа дурдалтай хаш. Байгша оной ноябриин 29-нэй "Правда Бурятии" газетэдэ Италийн журналист Джульетто Кьяз гэгшэ интервью үгэхэдөө хэлэһэн һэн: "Юундэ Росси гүрэн хүндөөр үбшэлөөб гэхэдэ, тэрэниие үбшэн хүн хүтэлбэрилнэ. Агууехэ гүрэндэ энэ яаж таарахаб даа..."

Гүрэн доторнай тогтоһон байдал минии һанаа ехэтэ зобоно. Промышленность болон хүдөө ажахын һандаржа, хосоржо байһан хэрэгтэ тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй бэшэ. Үдэр бүри үшөөл нэмэгдэжэ байһан түлишын, зайн галай үнэ сэн даншье наа, ехэ налог татабари болон бусад зоной байдалда харша хэмжээ ябуулганууд лэ зэмэтэй. Мүнөөдэр Росси дотор 1 түхэригһөө 82 мүнгыень налог татабари гээд гүрэн абана. Энэмнай юун

Росси гүрэнөө хайшан гэжэ өөдөн үргэхэб, ажахын һалбаринуудые хүгжөөхөб гэхэн тодорхой програматай, эдэбхи үүсхэлтэй политик гэшэ. Манай республикада 50 мянган коммунист байһан байна. Миний һанахада, тэдэнэй олоһоний ухаан бодоолоороо, зүрхэ сэдхэхэлээрээ өөрынгөө хэрэгтэ урбаагүй, энэ һунгалтада эдэбхитэй хабаадажа, КПРФ-гэй ударидагшын түлөө дуугаа үгэхэ бээ гэжэ найданаб. Коммунистнууд лэ Росси гүрэнэйнгөө экономикае өөдөн үргэхэ, зоной ажабайдалые һайн тээшэнь залаха аргатай гэжэ би тоолодогби. Нүхэр Г. А. Зюганов Президентээр һунгагдабал, дары түргэн арадай этигэмжын правительство байгуулха зорилготой. Мүн тиихэдэ Чечняда боложо байһан шунатадай болуулха, Россин болон СНГ-гэй гүрэнүүдэй предприинуудай хоорондохи харилсаа бэхижүүлхэ, газарай үмсэлэлгэ болуулха, гүрэнэй зүгһөө юумэнэй сэн гуримшуулха гэхэхээ эхилээд үшөө олон түсэб урдаа табинхай. Ушар тиимэһээ, хүндэтэ нүхэд, һунгагшад, июниин 16-да дуугаа үгэхэдөө, үшөө һайн бодожо үзэхыетнай уряалнаб. Бүхы боложо байһан эдэ үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр ойлгожо, зүб сэгнэлтэ үгэжэ, Россин Президентын тушаалда кандидат, КПРФ-гэй ударидагша Г. А. Зюгановые дэмжэхыетнай гуйха байһаб.

Б. НИКОЛАЕВ,
пенсионер, 1956 онһоо
партиин гэшүүн.

САЛИНГАА ХУРЬГААР АБАХАНЬ

Дуларгын районой ажахынуудта ажалай түлбэри эд бараагаар, эдэе хоолоор үнинэй тоосогдоно. Мүнөө үедэ мүнгэ алтанай хомордоһон ушарһаа, зоной салин хүлһыень үйлэдбэрилһэн продукциярь үгэхэ баатай болоно.

Энэ жэл хонин ажалдээрэ хурьгаар тоосохонь. Эгээл түрүүн иимэ гурим тутшанайхид эхилээ. Тэндэ абтаһан түлэйнгөө түлөө 45 процент хонишондо, 30—сакманцигуудта, 20—

мэргэжэлтэдэй жасада, 5 хубинь үрэжүүлэгшэдэ үгэхэ байһа. Тутшанда тус тустаа 500 хурьга абтаһан малшад үсөөн бэшэ. Иимэ хурьгатай болоһон хонишон 325 хурьга хамтадаа оруулха, 79 хурьга өөртөө абаха, 52 хурьга сакманцигуудта, 35—мэргэжэлтэдтэ, 8 хурьга үрэжүүлэгшэдэ үгэхэ болоно.

Ц. ГОНГОРОВ,
манай корп.

Хориин нэгэдэхи дунда хургуулийн 190 жэлэй ойдо

ХОРИИН тайшаа, Санкт-Петербургын экономика бэлгэмэй советник Галсан Мархаевай үүсхэлээр Анаагай конторын дэргэдэ училищи нээгдээ хэн. Тус училищи нотагай буряадуудай суглуулхан мүннэ зоори хэрэглэн хүдэлдэг, түрүүшын үедэ Хориин арба нэгэн эсэгэнэрэй нэгэ-нэгэ түлөөлэгшье хургадаг байгаа. 1925-1926 онуудта энэ хургуулида бүхы предметүүд 1-хиһээ 7-дохи класс хүрэтэр түрэлхи хэлэн дээрэ заагдадаг, буряад-монгол үндэһэтэнэй шухала асуудалуудые шийдхэдэг туршалгачаралгын гуламта байгаа. 1927 онһоо хойшо таряашан-залуушуулай энэ хургуули соёлой,

Цыренович Сахияев томилогдоһон намтартай. Ургажэ ябаа залуу үетэниие хургаха ба хүмүүжүүлхэ, хургуулийн материална үндэһэ хуури байгуулах хэрэгтэ элдэб үедэ директорнуудээр хүдэлһэн Буряадай АССР-эй габьяата багша С. Б. Осодоев, РСФСР-эй хургуулийн габьяата багша И. Г. Дадуев, Буряадай АССР-эй хургуулийн габьяата багшанар А. Я. Похосоев, П. М. Борголов, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Н. Н. Афанасьев, РСФСР-эй хургуулийн габьяата багша А. А. Борисов, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Т. Г. Бальчинова гэгшэд ехэ хубитаяа оруулаа юм. Хориин нэгэдэхи дунда хургуули дүүргэгшэдэй дундаһаа П. Р. Атутов, В. В. Пластинин, Б. И. Николаев түрүүтэй эрдэмэй 8 докторнууд, эрдэмэй 40 гаран кандидатууд урган гараа. Тус хургуули хүүлэй жараад гаран жэлэй туршада 2800 гаран

ДУРАСХААЛТА ҮДЭР ҮАНАГДАНА

Үнэр баян түүхэтэй, эрхим һайн ёһо заншалнуудтай Хориин нэгэдэхи дунда хургуулида хурха, дүүргэжэ гараха аза талаантай байһандаа ехэтэ баясагнаб.

Энэ хургуулимнай Буряад ороной эгээл үнинэй хургуулинуудай нэгэн ха юм даа. Тиигэдэһье энэ хургуулитай минии эсэгын ба ахын нэрэнүүд холбоотой байха юм. Нэгэ үедэ хашалта, хамалтада ороһон эсэгэмни, Дондок Сампилович Дампилов, хүдэлмэришэнээр хүдэлһэн үедөө хургуулийн байшан барилгада модо тайралсажа туһалаа юм. Тэрэ үедэ Семён Борисович Осодоев хургуулийн директор байгаа хаш.

1947 ондо минии аха Дамби Дампилович хүндэ байдалтай дээрэһээ Хориин хургуулийн наймадахи класс орхихо баатай болоо хэн. Тиигэдэһье хүүлдэнь аймагай эрхим механизаторнуудай нэгэн болоһон, таряа хуряалга дээрэ хүндэтэ нэгэ зэргэдэ хүртэһэн, ЦИК-эй медальнуудаар, хүндэлэлэй тэмдэгүүдээр шагнагдаһан юм.

Минии Хориин дунда хургуулида хураһан жэлнүүдтэ орон доторхи байдалнай үшөөл хүшэр бэрхэтэй байһан юм.

Хургуулийн үхибүүд колхозой таряа хуряалгада туһадаг бэлэйбди. 1952 ондо манай юһэдэхи класс бүхы сентябрь һарада Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Амгалантын таряалан дээрэ хүдэлжэ гараһан юм. Сентябрьрин 9-нэй үдэр саһанай ехээр орошоёе, ажалаа һаатуулаагүйгөө мартадаггүйб. Хойто үглөөниинь харахадамнай, таряалан дээрэмнай хэдэн зуугаад гүрөөһэн сугларшанхай байһан юм. Гүнзэги саһан соогуур холоһоо гүйдэжэ ерэхэдэ нилээд эсээ, зүдэрөө ааб даа. Морёор гүйлгэжэ ошоо һаа, гүрөөһэ барижа абахааршье байгаа хэн.

Тэрэ үедэ маниие эрхим һайн багшанарай коллектив хургадаг бэлэй. Тэдэнэрэй дунда нарин шанга, эрилтэ ехэтэй хургуулийн директор Лев Яковлевич Похосоев, математикийн багша Дулма Аюржанаевна Аюржанаева гэгшэд илангаяа шалгардаг байһан юм.

Наймадахи ба юһэдэхи классуудта манай классай хүтэлбэрилэгшээр физикын, астрономийн багша Мария Аюшеевна Цыренова хүдэлөө. Классай хүтэлбэрилэгшэ манаараа хамта АнгарГЭС тухай шэнэ буряад дуу дуулажа хургадаг бэлэй.

Намтай хураһан үетэн нүхэдэй хуби заяан ондо ондоо байгаа. П.Р. Атутов мүнөө Педагогикын эрдэмэй академиин гэшүүн-корреспондент, Б.С. Содномов физико-математическа эрдэмэй кандидат, Чимит Цыдендамбаев - уран зохёолшо, "Банзарай хүбүүн Доржо" гэнэн трилогиин автор, Л.К. Краснопева бухгалтер, Георгий Багаев, Алексей Колобов сэрэгэй офицернууд. Олон нүхэднай дайн сэрэгтэ алдалан унаа юм. Доодо-Голһоо Цырендоржо Батуев Ониноборскһоо Василий Снетков, Хориһоо Яков Трунев, мүн хүршэ Хэжэнгын аймагай Загһатаһаа Дашадондок Будожанов, Булаг хууринһаа Лубсан Дашицыренов, Леоновкоһоо Пётр Печкин, Иосиф Тарабукин дайн байлдаанай фронтнуудта ами наһаяа аздаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хатуу шэрүүн байлдаануудай үедэ манай багшанар, Ф.И. Ермолаев, Д.Ф. Сандуляев, Г.И. Дюдин эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, наһа бараа.

Дайн сэрэгэй үе сагай эгээл хүндэ жэлнүүдтэ Хориин нэгэдэхи дунда хургуулида хүдэлһэн багшанарай нэрэ, обогуудые нотагайхидта һануулаха дурамши хүрэнэ. Эдэ жэлнүүдтэ хэлэ, бэшгэй багшанар Лидия Михайловна Байбородина, Анна Прокопьевна Прозорова, Василий Никитич Мункоев, биологууд Семён Сидорович Апурков, Федосья Филипповна Болотова, Елизавета Евграфовна Янгугова, химик Дарима Бальжиновна Баржанова, географ С.И. Хазагаева, түүхын багшанар Осор Санжиевич Бадмацыренов, Галина Милендьевна Залуджая, Нина Ивановна, Галина Алексеевна Ежованууд хүдэлдэг хэн. Эдэ багшанар хэшээлнүүдэйнгээ хүүлдэ үдэшэлэн ороһоной тоог ошожо, таряа сэбэрлэдэг хахад һүни болотор хүдэлдэг, хүүлдэнь дэнгэй гэрэлдэ үглөө үдэрэйнгөө хэшээлнүүдтэ бэлдэгилэ хэн. Хабарай сагта бүхы хургууляраа гаража, түлээгээ бэлдэдэг, намартаа хагаһан түлээгээ сараар шэрэжэ асардаг байһан юм. Зунай сагта үдэр бүхэндэ Анаа-Үртөө ошожо, огород дээрэ хүдэлдэг бэлэйбди. Наһатай багшанар И.Г. Дадуев, В.Н. Мункоев гэгшэд мантай хамта ябалсаад лэ байдагынь һанагдадаг аһа.

Дайнай жэлнүүдтэ 16 наһатай болоһон хүбүүдыемнай армийн албанда абадаг болоо хэн. Манай хургуулиһаа М. Дадуев, П. Боргоев, А. Мамаев, П. Аюсов, В. Филиппов болон бусад олон нүхэднай сэрэгэй албанда мөрдөө бэлэй.

Дайнай хүшэр жэлнүүдтэ директорээр томилогдоһон И.Г. Дадуев, завучууд С.И. Хазагаева, С.С. Апурков, Л.А. Пластинина гэгшэд бүхы бэрхэлүүлүүдые бэе дээрээ даажа абаһан, амжалтатай дабажа гараһан юм. Дайнай түрүүшын жэлдэ хургуулийн дэргэдэ механизаторнуудые бэлдэдэг курса хүдэлжэ, тэрэниие И.Ф. Харитонов хүтэлбэрилдэг болоо хэн. Ахаалгша классуудай хургад И.Г. Дадуевай хүтэлбэри доро хүдөө ажахын машинануудые веялжэ, селкэнүүдые шудалдаг болоо хэн. Тэрэнэй ашаар ехэнхи ажахынуудта хабарай, намарай тарилгын хүдэлмэри манай хургадад хүсөөр дүүргэгдэдэг болоо бэлэй.

Манай хургуулийн олохон хургад, багшанар дайн сэрэгэй гал дүлэн соогуур ябалсажа гараа.

Амгалан үе сагта гүнзэги һайнаар бодомжолжо, хаража үзэхэдэмнай, 75 хургад болон хоёр багшанарнай Эхэ ороноо хамгаалсан, дайнай фронтнуудта алдалан унаһан байна.

Дайн сэрэгтэ наһа бараһан хургад болон багшанарай хэтэ мүнхын дурасхаалда зориулагдаһан хүшөө хургуулийн гурбан дабхар шэнэ-байшангай урда бодхоогдонхой.

ЭРДЭМ ХУРАЛСАЛАЙ ГУЛАМТА

ЗАБАЙКАЛИ шадар үндэһэтэдэй түрүүшын хургуули болохо Хориин нэгэдэхи дунда хургуулийн байгуулагдаһаар 190 жэл гүйсэбэ. Түүхын горитой ехэ үе сагай, олон жэлнүүдэй туршада энэ хургуули нотагайнгаа олон хүбүүд болон басагадые ажабайдалай үргэн замда гаргаа, гүнзэги эрдэм мэдэсэ олгоо. Мүнөө үргэн дэлгэр ороноймнай алишье хото городуудта Хориин нэгэдэхи дунда хургуули дүүргэһэн зон олон ушардаг юм. Дурасхаалта ойн баярайнь, тэмдэглэгдэхэе байхада, энэ хургуулийн түүхэ, үе сагайн байдал тухай тошохоноор дурдахада һонирхолтой гэжэ һанагдана.

эрдэм хуралсалай ёһото гуламта, Буряад орондо үндэһэтэдэй кадрнуудые бэлдэдэг алдар суутай газар болоо хэн. Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо Ц. Номтоев, Буряад ороной мэдээжэ драматург Ц. Шагжин, поэт Б. Базарон, уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаев, поэтесса Ц.Д. Дондокова, буряад хүгжэмэй үндэһэ хуури табигшад Б. Ямпилов, Ж. Батуев, артистнууд Г. Лосев, Ц.Балбаров, Ш. Генинов, К. Гомбоева-Языкова, Д. Сангажанова болон бусад энэ хургуули дүүргэжэ гараһан юм. 1938 ондо энэ хургуули дунда хургуули болгогдожо, тэрэнэй түрүүшын директорээр Очир

хурагшадые дунда эрдэмтэй болгоо, тэрэ тоодо 10 хүн алтан, 33 хүн мүнгэн медальтайгаар дүүргэжэ гаранхай. Олон жэлнүүдэй туршада Хориин нэгэдэхи дунда хургуули республикийн эгээл эрхим хургуулинуудай нэгэн байһан гэжэ тэмдэглэхэ шухала. 1985 онһоо хойшо дүрлэлтэй багша Александр Петрович Прокорьев энэ хургуулийн директорээр хүдэлэ. Мүнөө Хориин нэгэдэхи хургуулида 1200 тухай хурагшад хурана, 93 багшанар ажалаа. Б. ЛАЙДАПОВ, журналист. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О.Ц.Сахияев. (Гэр бүлын архивһаа абтаба.)

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри Хориин 1-дхи дунда хургуулида хураһан үемни бүри дүтөөр һанан дурсагдана. Бидэ 1969 ондо хургуулиа дүүргэе һэмди. Хургуулингаа ниитын

НАЙХАН ЗАНШАЛАА АРЬБАДХАН...

ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаабди. Хургуулийн наһанһаа манай эдэбхэдэ ехэ дүгэ һанагдаха багшанарнай гэхэдэ, А.А. Борисов; Л.И. Журомская, Л.А. Пластинина гэгшэд болоно. Эгээл шухалань гэхэдэ, комсомолой, ниитын, болон хизаар ороноо шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, саашанхи ажабайдалдаа оюун ухаан бодолой талаар сэгнэшэгүй баялгитай болообди. Түрэл хургуулидаа хүүгэдые арадай революционно, дайшалхы болон ажалай баатаршалгануудай жэшээ дээрээ хүмүүжүүлдэг һайхан заншалаа алдангүй, саашань арьбадхажа байхыень хүснэб.

Н. ДАШИЕВА, Буряад республикийн хургуулийн комиссийн түрүүлэгшын орлогшо.

ТЭРЭ ХОЛЫН ЖЭЛНҮҮДТЭ

ТҮРЭЛ хургуулингаа байгуулагдаһаар 190 жэлэй ойн баярай боложо байхада, энэ хураһан, хүүлдэнь багшалһан хадаа дайнай урдахи ба дайн сэрэгэй үеын хургуулингаа байдал тухай хоёрөхө, хубаалдаха хүсэлтэйб.

1937 ондо Хори хуурин дээрэ 3 хургуули байһан юм. хургуулийн хоёр дабхар модон байшангай сэхэ урда тээ Доодо-Анаагай (ород) эхин хургуули байгаа. Энэ хургуулиие Архип Ильич Скольжиков даадаг, Надежда Андреевна Лосева, Мария Матвеевна Мантыкова, Мария Ивановна Рассадина гэгшэд энэ багшалдаг байһан юм. Энэ хургуули 6 класстай байжа, хоёр халаанда хурагшад заалгадаг бэлэй.

Буряад хоёрдох эхин хургуули дүүмэдэ хүдэлдэг хэн. Гурбадахи хургуулинь дунда хургуули байһан юм. 1939 ондо эдэ гурбан хургуули нэгдэжэ, директорээр П.А. Ильин, завучаар А.В. Булгадаев хүдэлдэг болоо хэн.

Тэрэ холын жэлнүүдтэ манай хургуулида эрхим бэрхэ багшанар хүдэлдэг байгаа. Математикийн багшанар А.Р. Атугова, Е.З. Янгугов, ород хэлэ бэлгэгэй А.З. Янгугова, Е.Н. Ермишкина, Д.П. Зырянова, манай классай хүтэлбэрилэгшэ, географийн багша Ф.И. Ермолаев, физикын багшанар А.В. Булгадаев, Д.Ф. Сандуляев, биологийн багша И.Г. Дадуев, түүхэ заадаг Д.П. Дмитриев болон бусад. Эдэ багшанар бултадаа эрдэм хургуули ехэтэй, хурагшадта һайнаар хандадаг, үндэр соёл болбосоролтой зон хэн.

Тэрэ үедэ хүдөө нотагуудта багшанар олоор дугалдадаг бэлэй. Тиимэһээ олон хурагшадые юһэдэхи класс дүүргүүлээд, эхин классуудта багшалхыень эльгээдэг байһан юм. Намтай хамта хураһан Алексей Колобов, Георгий Багаев, Базар Содномон гэгшэд эхин классуудта математика заадаг, забһартань арга боломжоороо өөрынгөө классай хэшээлнүүдтэ хуулсадаг хэн. Би хоёр класса заадаг, хоёр халаанда хүдэлдэг байхадаа, өөрынгөө хэшээлнүүдтэ хуралсаха аргагүй бэлэйб.

Манда зааһан бэшэ багшанар гэхэдэ, Л.А. Пластинина, З.Л. Филиппова, Ц.С. Сультимов, Г.А. Садыева, С.Н. Жамсаранов, М.В. Монкетова, Н.И. Колобова, Н.И. Шодонова, Е.И. Красноуцкая болон бусад болоно.

1954 ондо Хориин дунда хургуули дүүргэһэн манда, 28 хурагшадта, баяр ёһололой оршон байдалда болбосоролой аттестатуудые барюулаһан үдэр мартагдаһагүй.

Тээд тэрэ гэнээр мэдэгдэнгүй түргөөр аяар 42 жэл үнгэршэбэл даа...

Д. ДОНДОКОВ, 1954 ондо хургуули дүүргэгшэ, техническэ эрдэмэй кандидат, БГУ-гай доцент.

Н. КРАСНОПЕЕВА, БурАССР-эй хургуулийн габьяата багша.

УЛААН-ҮДЭ хотын Үндэстэнэй сангай зал соо мэдээжэ декабрист Н.А. Бестужевай түрэнхөөр 205 жэлэй ойдо зориулагдаһан үдэшэ үнгэрөө. Энэ уулзалгада уран зохиолшо, журналист В.В. Бараев, республикын габыята уран зурааша В.Ф. Архипов, республикын Үндэстэнэй архивай директор Д.С. Абагаева, Архивай хүдэлмэрилэгшэд Г.М. Семина, А.М. Беч, декабристнуудай ажал ябуулга, намтар шэнжэлдэг бусад зон хабаадаа. Мүн лэ энэ үдэшэдэ Н.А. Бестужевай үри саданарай нэгэн, Владивосток хотоһоо ерэнэ Александрович Старцев байгаа. Түрүүн сугларагшадай урда уран зохиолшо В.В. Бараев Николай Александрович Бестужевай ут гарбал тухай хөөрбэ:

- Александр Федосеевич Бестужев 5 мэдээжэ декабристын эсэгэ, далайн сэргэлтэ байһан юм. Шведүүдтэй дайлагдаһан, эрэлхэг зоригтой хүн хэн. 1790 оной далай дээрхи байлдаанда хүндөөр шархатаһан А.Ф. Бестужев наһа бараа гэжэ тоологдоо. Хайрата нүхэрөө һүүһинь харгыда хүндэтгэйгөөр үдэшэ, эрье дээрэ гаргаад, хүдөөлүүлхэ гэжэ шийдээ. Тээ эрэлхэг сэргэлтэ харгыда мэдээ оршоһон юм. Түхэрээн жэл соо хажуудань үгытэй айл залуухан басаган хахижа, шэнгэн эдэс үгэжэ, ундауулжа байгаа юм. Нэйн болоходоо, Александр Федосеевич залуу басагантай хуби заяагаа

УЛААН-ҮДЭ ХОТЫН 330 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ниилүүлһэн намтартай. Зүгөөр Николай Александрович эсэгынгээ хуби заяае дэбтанан мэтэ, Сэлэнгэдэ байхадаа буряад яһанай, Эрдэни малһанай басагыгэ һамган болгожо абһан гэшэ.

Мүнөө энэ уулзалгада бэээрээ байһан Алексей хүбүүнэй хүгшэн аба, Александр Алексеевич Старцев мүн лэ 2-дохёо һамга абхадаа, юрын лэ ажалша айл басагантай хуби заяагаа ниилүүлһэн юм.

Хоёр ондоо эрхэ байдалтай, эрдэм болбосоролтой хүнүүд гэр

Владивосток хотоһоо ерэнэ Алексей Александрович Старцев хушһанай зурагуудыг харуулаа, хүгшэн абынгаа заводой бүтээһэн хирпиисэ асарһан байба. Хирпиисэ дээрэн "А.Д. Старцев" гэжэ бэшээтэй.

Сүлэлгэдэ эльгээгдэһэн декабристнууд тухай, тэдэнэй эрэлхэг зоригтой хани нүхэд тухай олон зохиолнууд бэшээтэй. Буряадай гүрэнэй университетэй оюутад "Русские женщины" гэнэн поэмэһээ хэһэг зүжэглэн харуулаа.

болон. Хүбүүниинь - Василий Васильевич Кандинский буддын шажанай мүргэлөөр һонирходог, суутай уран зурааша байгаа. Мүнөө сагта Парижда "Кандинскийн бүлгэм", Россида Кандинскийн жаса байгуулагдаһанхай. Залуу уран зураашадыг дэмжэхэ гэнэн гол зорилготой жаса, мүнөө жэлэй декабрь һарада Василий Васильевич Кандинскийн 130 жэлэй ойдо зориулагдаһан ыставкэ Москвада үнгэргэхөөр хараалагдана. Манай республикада байгуулагдаһан Кандинскийн жасые А.И. Крылов хүтэлбэрилдэг.

ҮЕҢӨВ ҮЕДЭ ДАМЖУУЛАГДАА

бүлэ болоод, эсэгынгээ бэлиг талаан халан абаха, нэрыень нэрлүүлхэ, дээрэ үргэхэ үри саданарыг хүмүүжүүлэн үндылгөө, - гэжэ В.В. Бараев тэмдэглэбэ.

Александр Алексеевичэй хүбүүн Алексей Дмитриевич Старцев Хяагтын 1 гильдин хүпэс байһан юм. Ухаатай, сэсэн хүпэс, худалдаа наймаанай хажуугаар, урданай хитад, монгол арадай шажан мүргэлөөр һонирходог, түүхын номуудыг уншаха дуратай, сэнгэй библиотекэ суглууһан байна.

Республикын габыята уран зурааша В. Ф. Архипов декабристнуудта зориулагдаһан зурагуудаа сугларагшадай анхаралда дурадажа, зураг бүхэн тухайгаа дэлгэрэнгьгээр хөөржэ үгэбэ.

Забайкалы, Сибирь шадар эльгээгдэһэн декабристнууд энэ үргэн нэмжһэн тала дайдаар ажаһууһан арад зон тухай оло дахин бэшэһэн, ехэ нүлөө үзүүлһэн гэшэ. Тэдэнэй нэгэн Нэршүү хотоһоо Сэлэнгэ сүлэлгэдэһэн Василий Сильвестрович Кандинский

Эмхидхэн байгуулагдаһан нэгэн, Н.А. Бестужевай нэрэмжэтэ ород драмын театрай ахмад режиссёр В.В. Баскаков болон.

330 жэлэйнгэ ойн баярыг тэмдэглэхээ байһан Улаан-Үдэ хото түүхын баян хуудануудтай гэшэ. Буряад орондо декабристнуудай, тэр тоодо Николай Александрович Бестужевай сүлэлгэдэ байха үе, бээлүүлһэн үйлэ хэрэгүүдынь, үри саданарынь хуби заяан хадаа Буряад ороной, ниислэл Улаан-Үдэ хотын үеһөө үедэ дамжуулагдаһан түүхэ болон.

Е. ЦЫБЕНОВА.

ЯЛДАР НЭРЫЕНЬ МҮНХЭЛЖЭ...

Дайнай болон ажалай ветерануудай эндэхи совет аймагай түб Петропавловка тосхоной нэгэ үйлсэдэ Сандак Базарович Жаргалавай нэрэ олгохо тушаа үнинһөө хойшо ябуулга хэдэг байһан юм.

Тээсгэн Зэдын аймагай өөһэдэг хүтэлбэрилгын захиргаан энэ гуйлтыень хаража үзөөд, байгша оной апрелин 16-най тогтоолоор Петропавловка тосхоной урдань Комаровой нэрэмжэтэ байһан үйлсые саашаа С.Б. Жаргалавай нэрэмжэтэ үйлсэ гэжэ нэрлэдэг болохо гэнэн шийдхэбэри абаа хэн.

Һаяхан энээндэ зориулагдаһан митинг боложо, Петропавловка тосхоной захиргаанай зайһан Е.М. Колодина, аймагай гулваагай орлошо А.М. Цаганов, Россин Федерациин Компартиин районно комитедэй секретарь С.Ж. Балсанов, районной АПК-гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай түрүүлэгшэ Б.А. Будажапов, аймагай хэлхэ холбооной управлениин начальник А.Д. Ринчино, "Социальна үнэн зүб байдал" гэнэн бүлэглэлэй районно отделеинин түрүүлэгшэ Ц.Д. Д. Доржиев болон бусад Сандак Базарович Жаргалов тухай һайн һайхан, сэдхэхэлэй дулаахан дурсалгын үгэнүүдыг хэлэһэн байна. Тэрэнэй гэр бүлын, түрэлхидэй зүгһөө С.Б. Жаргалавай хани нүхэр Елена Норбоевна үгэ хэлэхэдэ, сугларагшадта, Зэдын аймагай бүхы зондо сэдхэхэлэй баяр баясхалан хүргөө.

Удаань Жаргаловтанай ажаһуудаг гэртэ тусхай дурасхаалай самбар хадагдаба.

Тэрэшэлэн энээнһээ урда тээдээдэ-Үшөөтэй тосхоной болон аймагай түб һууриной Соёлгой-спортивна комплекснуудта тэрэнэй нэрэ олгогдоо хэн.

Сандак Базарович Жаргалов аймагсоогоо бүхы наһаараа элдэб ажадаа, тушаалда хүдэлжэ байхадаа зоной, хамтын хэрэгэй аша туһын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдожо ябадаг, түбшэн даруу, һайн һанаатай, ухаансар, олондо хүндэтэй хүн байһан юм. Тэрэ багшашье, хүмүүжүүлэгшэсье, хүтэлбэрилэгшэсье ябаа. Нилээд олон жэлдэ аймагай гүйсэдхэхы комитедэй түрүүлэгшээр, партиин райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлжэ байхадаа, Сандак Базаровичай хүтэлбэрилжэ, эмхидхэжэ барюуһан томо ехэ барилганууд мүнөөсье аймагай түбье болбосон түхэлтэй болгон шэмэглэжэ байдаг.

Тиимэһээ дээрэ дурсагдаһан хэмжээ ябуулгануудыг эндэхи хүн зон һайшаан дэмжэнэ, зүбшөөнэ.

С. ЖУГДУРОВ.

Зэдын аймаг.

НУРГУУЛИНГАА ТҮҮХЭ МЭДЭХЭ ГҮТ?

Улаан-Үдэ хотын 13-дахи ПТУ-гай музей соо республикын техникэскэ мэргэжэлэй училищинуудай бэдэрэлгын бүлэгүүдэй слёт үнгэргэгдэбэ. 100 гаран түлөөлэгшэд "Түрэл дайдын түүхэ", "Байгал шадарай арадай этнографи", "Техникэскэ мэргэжэлэй училищиин түүхэ" гэнэн секцинуудээр хубааржа хүдэлөө.

- нургуулинуудай түүхэ һэргээхэ ажал ябуулгада һурагшадыг эдэбхитэйгээр хабаадуулха, һонирхолтой материалнуудтай танилсуулаха гэнэн слёдой гол зорилго, - гэжэ техникэскэ мэргэжэлэй 13-дахи училищиин музейн директор В.А. Молонова слёт нээлгын үедэ хэлэбэ.

Эрдэм һуралсаалай министрствын үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн слётто мүн лэ элдэб конкурсууд үнгэргэгдөө, түгэсхэлдэнь училищинуудай һайн дуранай артистнар хатар наадаа бэлэглээ.

АГЛАГ ҺАЙХАН АГА НЮТАГТА

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

Һаяхан Шэтын медицинһын академиин профессор Намжил Нанзатович Цыбиковэй нэрэ дээрэ Нью-Йорк хотын академиин академик болгогдоһон тухай амаршалга США-һаа абтаба. Энэ эрдэмтэ гемостаз-гематологоор шэнжэлэлгэ хэжэ, уласхоорондын үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ гэшэ.

Намжил Цыбиков "тилалин" гэжэ эм буйлуулан зохиоһонийнгоо түлөө СССР-эй Министруудай Советэй Гүрэнэй шангай лауреат болоһон юм.

Иимэ ехэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэндэнь, академигыгэ бултанай зүгһөө халуунаар амаршалаа.

"ЭХЭ БАСАГАН ХОЁР"

Согто-Хангил һууриной соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр "Эхэ басаган хоёр" гэнэн һонирхолтой мурьсөөн үнгэрөө. Нютагай хэдэн эхэнэрнүүд басагадараа хамта буряад угсаатанай эмэгтэйшүүлэй аяг зан, ажал хүдэлмэри, ёһо гурим болон гэр байдлаа, зугаа наадаяа зохиохо шадабаряараа мурьсэбэ.

Эндэ Кундуз Омурбекова Дарима басагантаяа "дангинанууа" гэгдэжэ, түрүү һуурида гараба. Мүн тэрэшэлэн Баярма Сунрапова Дулма басагантаяа, Сэндэмэ Дугаржапова Оля басагантаяа үндэр сэгнэлтэнүүдтэ хүртэжэ, урмашуулагдаа.

Энэ нютагай амаралтын түбэй ахалагша эмхидхэлшэ Цымжидма Цырендэшиева нютаг дээрээ элдэб зугаа наада зохиохо, зоной сэдхэл баясуулжа байдаг юм.

Иимэшүү мурьсөөнүүд Будаалан, Хүнхэр болон бусад нютагуудта үнгэргэгдөө.

КОММЕРЧЕСКЭ ТЕЛЕКАНАЛ

Агын телерадиокомпаниин дэргэдэ түлбэритэ канал нээгдэжэ, табан модондой газарта абтажа байхаар дамжууланууд ябуулагдажа эхилэ. Тэрэниие эмхидхэгшэд Саяна Цырендэшиева Вячеслав Жамсуев хоёр "Суурьян" гэжэ нэрэ тэрэ каналдаа үгэнхэй, үдэшэ бури хоёр-гурбан часай турша соо округой һонинуудыг, нютагай дуушадай дуунуудыг, хурдан солбошуулай хатар зугаануудыг, мүнөөнэй киноролигуудыг дамжуулаа.

Эндэ түлбэритэ сонсоһоннууд, мэдээһэнүүд гүрэнэй телевиденидэ орходоо хоёр дахин үнэгүйгөөр дамжуулагдана. Элдэб хүгжэм дуугаар аха захатанаа, анда нүхэдөө амаршалха, наада зугаа захижа хараха арга эндэ бии. Түрэ хурим ба бусад найр наадануудыг буулгажа үгэдэг. Телеканалай хүдэлмэрилэгшэд хүүгэдэй хатарай ансамбльтай, үхибүүдэй урлалай байшантай, искусствын нургуулитай хамтаржа, хүдэлхэ түсэбтэй. Өөһэдын хубийн наймаа нээгээд байнхай. Агын зон яһала һонирхожо, дамжуулануудыг харана.

ГАНУУДАЛТАЙ МЭДЭЭСЭЛ

Эндэ, һая Могойто һууриһаа армида абтаад, Комсомольск-на-Амуре хотодо албая хэжэ байһанаа, Чечня ябуулагдаһан 19 наһатай хүбүүн "алдалан унаба" гэнэн хүрөөтэй мэдээсэл абтажа, түрэл түтүмүүдтэнь ехэ гануудал болобо.

Афган болон Чечнягай дайнуудта унагшадай тоо үшөө нэмэбэ ха юм.

Ц. ГОНГОРОВ.

Александр Терентьевич Мантагуев 1978 ондо Эрхүүгэй гүрэнэй университетэй хэлэ бэшэгэй факультет амжалтатайгаар дүүргээд, хэдэн жэл соо багшалаад, Усть-Ордын автономито округой райОНО-е даагшаар хүдэлжэ захалаа хэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Т. Мантагуев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Уншагшад зүдшэнэ, дурадхана, шүүмэрсэлнэ

хургуулин коридор соо хонхо жэнгиржэ, хэшээлэй забһарай дохёо үгтэбэ. Дунда зэргын бэетэй, урин харасатай эхэнэр ээлжээтэ хэшээлээ үнгэргөөд, багшанарай таһалга соо орожо, удаадахи хэшээлдээ орохоёо, классуудайнгаа журналнуудыг нэлгэжэ абана. Багшанарай таһалга соо түрүүн ороходоо, "Дүй дүршэлөө хубаалдаа" гэхэн стэнд дээрэ дүрэ зурагынь хараһан хадаа

Пушкин, М. Ю. Лермонтов, М. Горький, В. Маяковский, С. Есенин, М. Шолохов болон бусадай хэлэһэн долита үгэнүүд гоё һайханаар бэшээтэй, мүн хэшээлнүүдэйн түсэбэй хабтаһанууд харагдана. Екатерина Дашеевна класһаа гадуур хүдэлмэри ябуулхадаа, ород хэлэ үзэлгэтэй шадамараар холбуулдаг. Тэрэ литературно-уран һайханай нэгэдэл хүтэлбэрилнэ. Мүн

Екатерина Дашеевна, хүгжэмэй, багша Сергей Хапдаевич Нагаслаев, буряад хэлэнэй багшанар Нина Суруовна Ангархаева, Ольга Будаевна Ангрускаева түрүүтэй бусад багшанар хабаададаг. Колхозоймнай хоёр отделеидэ буряадууд, ородууд ажаһуудаг, тиимэһээ "сагаалган", "масленица", "сурхарбаан", "рождество" гэхэ мэтэ арадай һайндэрнүүдыг бэлдэхэдээ,

АБЬЯАСТАЙ АЖАЛААРЯА СУУРХАГША

хургуулин методическа нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ гэжэ танибаб.

Екатерина Дашеевна Мадыева Доржи Банзаровой нэрэмжэтэ багшанарай институт 1977 ондо дүүргэжэ, түрэл нотагтаа ерээд, хоридохи жэлээ Түнхэнэй аймагай Далахайн дунда хургуулида ород хэлэ заана. Энэ хугасаа соо бэрхэ багшанарай тоодо оронхой. Хургуулида хүдэлжэ эхилхээ хурагша бүхэндэ өөрын арга шадалыг хаража хандадаг, даабари үгэдэг, тус тустайн хүдэлмэри ябуулдаг юм. Далахайн дунда хургуулида гансашье буряад үхиүүд бэшэ, хүршэ Хара-Хужар тосхоной ород үхиүүд хурадаг. Екатерина Дашеевна харуулан ойлгуулха зүйлүүдыг үргэнөөр хэрэглэдэг юм. Тэрэнэй хэсээл бүхэн гүнзэгы удхаараа, аша бүрэтэйгөөрөө үлгардаг. Хэсээлдээ үхиүүдыг эдэбхитэйгээр хабаадуулын тула элдэб янзын онол арга хэрэглэнэ. Ород хэлэнэй кабинет соо элитэ уран зохёолшод А. С.

хургуулингаа гуманитарна предметүүдэй багшанарай методическа нэгэдэл толгойлдог. Манай хургуулин ород хэлэнэй багша Екатерина Дашеевна Мадыева үндэһэ яһатанай мэдэрэл, соёл болбосоролыг хүгжөөхэ зорилго табижа, хуурижаһан нотаг нугатайн холбон, хэсээлнүүдтээ хэрэглэдэг. Шэнэ факультативна курс нээжэ, тэрэн дотороо эдиршүүлэй оюун бодол, һанаа сэдхэл, үзэл мэдэрэлыг һайн тэршэнэ, гүнзэгыгүүлэн хүгжөөхэ хэсээлнүүдыг заадаг, урданай ёһо заншалтай танилсуулжа, һайн һайхан һанаа сэдхэлэй үрһэ тарина, - гэжэ һуралсалай талаар хургуулин директорэй орлогшо Клаудия Лопсоновна Таряшинова хоорэбэ. - Тиихэдэ класһаа гадуур хүдэлмэри эмхидхэдэг директорэй орлогшо Татьяна Ошоровна Мальжунова ингэжэ хэлэбэ: Манай тосхондо, хургуулида хэмжээ ябуулгануудыг, һайндэрнүүдыг удха шанартайгаар үнгэргэхэдэ,

үбгэд, хүгшэдөөр өөрөө уулзажа, хурагшадтаа даабари үгэдэг, урданай ёһо заншал, сэсэн хошон үгэнүүдыг, юроол, таабаринуудыг суглуулдаг. Екатерина Дашеевнатай хоёрэдэбэбди. "Хэзээ багша болохо гэжэ шийдээ һэмтэ?" гэжэ асуубаб. Багша болохо тухай бүри багһаа, нэгэдэхи класһаа хүсэгшэ һэмди. Түрүүшын багшадтаа - Екатерина Траисовна Бабушкинада тон дуратай байгааб. Тэрэ нүлөөлжэ болоо, - гэбэ. Дүшэ гаран жэл соо түрэл "Маяк" колхоздоо трактористаар хүдэлһэн Даша Садыевич эсэгэмни, тогоошоноор хүдэлһэн Долгод Дармаевна эхэмни багша болохо хүсээлэм дэмжэдэг байгаа. Далахайн хургуули 1983 онһоо дунда хургуули болоо һэн. Энэ хугасаа соо бүхыдөө 150 хурагшадые хуража гаргаа. Тэдэнэр сооһоо эхин классуудай багшын мэргэжэл Энергина Геннадьевна Шарагулова, Энергина Петровна Санжихаева, ород хэлэнэй

багшын мэргэжэлтэй болоһон Елена Владимировна Саганова түрэл хургуулидаа хүдэлнэ. Мүнөө Буряадай гүрэнэй университеттэ багшын мэргэжэлдэ Ангрускаева Оксана, Саганова Венера, Таряшинова Елена, Мадыева Наташа, республикын багшанарай колледждо Мальжунова Наташа, Шобосоева Вера, Укоева Валя гэгшэд хурана. хурагшадтай, багшанарай, түрэлхидэй дунда нэрэ хүндэтэй Екатерина Дашеевна һананайнгаа тэгэндэ, эгээл эршэтэй шударгыгаар хүдэлхэ охин дээрээ ябана. Гурбан хүүтэдэйн эгэшэ Наташа

эжынгээ замаар дабшажа, багшын мэргэжэл олохоёо университеттэ, дүүнэрын арбадахи, долоодохи классуудта хурана. Наһанайн нүүхэр Николай Павлович Мадиев "Маяк" колхозой инженер-барилгашан юм. Энэ эбтэй эетэй бүлын гал гуламтыг сахижа ябһан Екатерина Дашеевна эрхимээр хүдэлнэ, өөрын гоошыг үхиүүдыг һайнаар хүмүүжүүлнэ. Үдэр бүри Далахайн дунда хургуулин 255 хурагшад дуратай багшана эгигэл найдалтайгаар угтан хүлээдэг. В. БИЛЬТАГУРОВ, хүдөө бэшэгшэ. СУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Д. Мадыева.

Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съездын һүүлээр түрэнэн бодолнууд ТҮРЭЛХИ ХЭЛЭН ДЭМЖЭГДЭХЭ ГҮ?...

"Үндэһэн соёлоо үргэе!" гэхэн гаршаг доро "Эгигэл найдалаа алдангүй" гэжэ Е. Цыбеновагай статья мартын 15-най дугаарта гараа һэн, тэрэл дугаарта "Эбдэхэдэ-бэлэн, эблүүлхэдэ-бэрхэ" гэхэн Цыбикжаб Найдановай статья мүн лэ толилогдоһон байна. Үндэһэн соёлыг түрэлхи хэлэндээр дэмжээгүйдэ яажа һайжарха байнаб? Хараад үзээл, Буряадай телевидениин дамжуулгануудыг хэдхэн лэ аймагууд, Улаан-Үдэ харана бшуу. Харин 110 модондо байһан Гусинозёрск хото, саашанхи Зэдэ, Хяагга, Захаамин, Түнхэндэ харадаггүй. Улаан-Үдэ хотодо болоһон сагаалганай һайндэрэй һонинуудыг гансал "Үнэн" газетһээ мэдэнэбди, хараха, шагнаха ямар ехэ дуран хүрэнэб, тээд дамжуулганууд үгы ха юм. Энээн тухай үни саһаа хоёрэдөөд лэ саашаа ондоо болохо юумэн үгы. Би 1995 оной ноябрь һара соо Гусинозёрск хотын больницада эмнэлгэдэ хори гаран хонго байгааб, тэндэ зэргэлээд киоскдо газетнүүдыг асаржа худалдадаг юм. "Үнэн" һониние асуухада, урдаһаашни ехэл гайхажэ, энэм юугтээ хэлэбэ гэшэб гэхэн шэнгээр харадаг байба. Тэрэ һарын хорин гурбада больницаһаа гараад, аймагай түбэй байшангай дэргэдэхи киоскдо баһал "Үнэн" һониние асуухадам, "Та юугтээ хэлэнэт, энатгай үнэгүй, худалдаанай бариша багатай газетэ лэ" гэжэ урдаһаам харюусаа бэлэй. Урда жэднүүдтэ манай Тохой тосхондо 70-80 айл "Үнэн" һонин абадаг һэн. Тосхондомнай номой магазин байгаа, тэндэ шэнэ номуудыг асаржа. Тосхонной хүдөөгэй библиотекедэ, баһал буряад номууд байһэн, "Үнэн" газетын һара һарын суглуулбари байдаг бэлэй. Тээд мүнөө үедэ буряад телевидениин дамжуулганууд гарангүй, ном, газетэ хүдөө нотагуудта хүрэнэгүй, байгаашье һаа, аргагүй үнэтэй. "Үнэн" һонин үнэгэрһэн съездын удха шанарын тодорхойлон, үндэр өндөр дээрэһээ үгэ хэлэһэн зоной, делегадуудай һанамжануудыг, яажа саашаа энэ эблэл (ВАРК) хүгжэхэ хараатайб, мүн конгресс тухай тодорхойгоор уншагшадтаа ойлгуулха бэээ гэжэ найданаб.

БИМБА ПУРБУЕВ, дайнай ба ажалай ветеран.

АПРЕЛЬ һарын арба гаранаар Яруунын аймагай Р. Ц. Банзаровай нэрэмжэтэ Эгэтын-Адагай дунда хургуулин "Ладуухай" ансамблинхид хүтэлбэрилэгшэнь Цыренов Михаил Будожавичтаа, (тэрэ "Буряад Республикын соёлой габыгата хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй) фольклорно ансамблнуудай харалгада хабаадахаяа заха ходын Захаамин нотаг зорижо ошоһон байна. Сэлэнгын, Зэдын, Захааминай аймагуудай хүүгэдэй фольклорно коллективүүдэй дунда манай "Ладуухай" ансамбль эрхим һайн бэлдэхэлтэй байжа, түрүүшын хуурида гаража, 1 шатын дипломтой, магнитофон бэлэгтэй бусажа ерээ. Цахирай интернат хургуулида "Ладуухай" ансамблин концерт-наадаа харуулхадань, харюудань интернат хургуулинхид өөһэдынгөө концерт харуулжа, танилсалгын гоё һайхан үдэшэ үнгэргөө. Энэ хургуулида буряад хэлэ ба литература заадаг Валентина Доржиевна Идамова (түрүүн багшанарай училицида, һүүлдэнь багшанарай институтта, аяар 8 жэлдэ хамта хураһан найза нүхэрни болоно) манай багшатай намдаа бэшгэ эльгээбэ. Ансамблинэй һөөргөө бусаха замдаа М. Б. Цыренов хүтэлбэрилэгшынгөө түрэнэн, гаранан тоонто нотаг

БЭЛЭГЭЙ ХАРЮУ

Хуртагада хүржэ, гоё һайханаар, хүндэтэйгөөр угтуулжа, концерт-наадаа харуулаа. Хуртага нотагайхид бэлигтэй хүбүүгээр, хүндэтэ айлшадаа алда хадагаар золгожо, М. Б. Цыреновтэ торгон дэгл үмдэхүүлжэ, тэбэрээр дүүрэн бэлэг-сэлэг, алта мүнгэ барюулаа. Энээнэй удаа Михайловка хууринда ержэ, һүүлшынгээ концерт табяа. Энэ нотагта манай артистнарыг утгаһадай дунда уран зурааша, поэт, Цыбикжаб Цыденович Найданов байлсаа. Бишыхан артистнара мнай хүтэлбэрилэгшэ боложо ошолдоһон Бадма-Ханда Дашижалсановна Дашидондоковае Цыбикжаб Цыденовичтэн гэртээ урижа хүндэлһэн, бэлэг-сэлэг барюулан байна. Мүн энэ багшатаймнай хамта Ц. Ц. Найданов намда "Бургалтай" гэхэн номоо автографтойгоор бэлэг болгон эльгээгээ. Хоёр нодэндөө хараагүй, хоёр үгэ хоёрэдөөгүй аад, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, оройдоошыг танил бэшэ аад, гансал "Буряад үнэнэйнгөө" һайгаар мэдэлсэхэ болоһон хүндэ энэ түрэнэн һананайнгаа апа үрэ, дүн болохо өөрынгөө бэшэһэн ном бэлэглэхэдэтай, юу хэлэхэб,

үнэн зүрхэнһөө баярлааб даа. һайнта даа, Цыбикжаб Цыденович! Баярлаһандаа, "Буряад үнэнөөрөө" дамжуулжа, "Бэлэгэй харюу" эльгээнэб. Буряад оройном шэгшэг "Бургалтайн" нэрээр нэрлэнхэй, Номин хүхэ гадартай Номоо намда бэлэглээт. Хэдэн үгэ холбожо, Харюу бэшэжэ тухашарнам, һайхан бодолоо мэдүүлхэ һанаан байна урдамни. Улаан нюураараа уулзажа, Угайнгаа асуудалаар андалдаашьегүй һаа, "Үнэнэй" хуудаһаар дамжажа, Унинэйл "танихаб" танише. Уран шүлэг шурьюулха, Уран зураг бүтээхэ, Угай бэлиг абьяас Угөөл бурхан танда. Шэмэ шүүһээр эдээшгэ Шүлэгүүдыетнай уншахадаа, Сэдхэл минни уярдаг, Сэхыень хэлэжэдэ, сэгнэгшэб. Бээдэтнай элүүр энхые, гэр бүлэдэтнай, үри хүүгэдэтнай зол жаргал хүсөөд, танише хүндэлэн үлэгшэ Цырен-Ханда ЖАМБЯНОВА, Р. Ц. Банзароной нэрэмжэтэ Эгэтын-Адагай дунда хургуулин буряад хэлэнэй багша.

Тохой тосхон.

Түрэл нютагтаа түрүү зэргэтэй

УРАГШАА НАНААТАЙ ИННОКЕНТИЙ

АХЫНаймагай малшад урднай сагнаа нүүдэлнэ байһан юм. Хабартаа хада уулын холын болонээридэ гарахадаа, ехэ тухашардаг даа. Ой тайгаар, хада хабсагай газараар гарахадаа, мал ядалдадаг, ганзагатай морёо хүтэлхэн малшаншые арай шатамай хойноһоонь дабадаг байһан юм.

"Коммунизм" колхозой малшад үүсхэл гаргажа, шотагайнгаа Иннокентий Дармаевич Ивановые харгын ажаада ябуулаха гэхэн дуралдал оруулаа һэн.

Орлигһоо Ахын-Эхин хүрэтэр, 140 модоной зайда, Иннокентий шударгыгаар оролдожо, түрүүшын зам гаталһан гэшээ. "Ажалша хүнэй ажал харахада, тэд ондоо. Хүн зондо тунгатай хэрэг бүтээхэ гэхэн хүсэл эрмэлзэлтэй хүдэлнэ", гэжэ олон зон хэлсэдэг байгаа.

Нүүлээрнь "Коммунизм" колхозой Хара-Хужарай хажууда байһан хадын байса малтажа, харгы гаргаха даабари мүн лэ Иннокентидэ даалгадаа бэлэй. Эндэхэ байсын шулуунуудые хамхалан түлхижэ, доогуурнь малтаад, харгы гаргаха гэшээ нилээд хүндэ ажалдаа. Иннокентий Иванов "С-130" трактораар энэ ажаллаа оролдоһотойгоор дүүргэе.

Мал ажалай хойноһоо нилээд ябаһан Иннокентий Дармаевич хани нүхэр Софья Опоровна Арзухаеватай үмсын ажахы байгуулаһан юм. 10 гектар талмайһаа 200 центнер үбһ, абажа, 300 центнер голоомой хайн шанартайгаар суглуулаа.

Бүхы гэр бүлээрөө урагшатайгаар хүдэлнэ. Гадна 50-60 харлаг буруунуудые харууһадаг юм.

- Колхозой үри шэринь ехэ, мүнгэншые байхагүй. Колхоздо бүхыдөө 800 толгой мал тоологдоно. Таряшадай ажахыда Борис Мунхонов, Владимир Бакшаханов, Ким Габанов, Содном Бамбалаев, бусадшые малшад адуу малаа хубаажа абаад хүдэлнэбди, - гэжэ И. Д. Иванов хөөрөө бэлэй.

Мүнөө таряашадай ажахынууд өөһэдүнгөө хүсөөр ажалаа ябуулаа. Содном Бамбалаев гэр бүлөөрөө 20 толгой наамхай үнээдые даажа абаад, һү, тоһо, зөөхэй худалдадаг юм. Гадна таряашадай 2-3 ажахы хамтаржа, трактор болон бусад техникэ, түхээрэлгэ хэрэгсэлнүүдые абана.

Иннокентий Дармаевич наһанайнгаа амаралтада гараһаншые наа, хүдөөгэй ажалаар һонирходог, залуушууддаа тунгалдаг заншалтай юм. Хүрэгэнтэнөөрөө адуу малаа харууһалхадаа, заабол хада уулын энгэртэ гаргажа, бэлшээхэ, адуулаха дуратай.

Харууһагүйгөөр малаа орхихонь аюултай болоо, элдэб ушарнууд үзэгдэнэ. Ниитын журам сахилгын байдалые түргэн саг соо гуримшуулахаар болоо гэжэ Иннокентий Дармаевич Ивановой хэлэһениинь тон зүб гэжэ ханахаар.

Д. ДУГАРОВ, хүдөө бэшэгшэ.

МАРИЯ Дондоповна Дамиранова 17 жэлэй хугасаада хэлхээ холбоондо хүдэлдэг юм. Энэ хүнэй наһанай харгы ехэ һонирхолтой. Хяагтын аймагай Ежэ-Нуга нютагта түрэлхэн намтартай. Бага балшар наһандаа эжы, абаһаа гээгдэжэ гагсаардажа, өөдоо болоо бэлэй. Дамирановтанай гэр хэлхээ

республикын хэлхээ холбооной управлениин таһагта оператораар, һүүлдэнь Сосновий Бор нууринда хэлхээ холбооной 40-дэхи таһагай начальнигаар олон жэлэй хугасаа соо хүдэлөө.

Мүнөө хэлхээ холбооной 31-дэхи отделениин начальнигай орлогшоор хүдэлнэ. Залуугаар

ХЭЛХЭЭ ХОЛБООШОН Зураглал

холбооной таһагай байрын хажууда оршодог һэн. Бишъхан Маша ходо һонноушарһан, тэндэ ородог, хэлхээ холбоондой ажаллашые адагладаг байһан юм.

Анда һургуули дүүргэнэй удаа Улаан-Үдэ хото ерэжэ, ПТУ-да ороод, өбдолой мастерай мэргэжэлдэ һураа бэлэй. Эндэ һуража байха үедөө наһанайнгаа нүхэр Владимиртай уулзаа, үчилциин удаа эдэ хоёр гэрлээ һэн.

Владимир Доржиевич сэрэгэй алба хааһна мүн. Тимэхэсэ энэ гэр бүлын ябаагүй газар үгы гэхэдэ, адуу болохогүй. Нэн түрүүн нарата Туркмени, һүүлдэнь Шэтэ. Эндэхээ Мария Дондоповнагай наһанай нүхэр Ленинградтай хэлхээ холбооной академидэ 4 жэлээр һурахааяа ошоо һэн. Хожомшы ажалаар хойто зүгэй бүлэгтэ алба хэхиень Владимир Доржиевичые эльгэһэн юм. Тийхэдэньшые һамганиинь дуратай нүхэрөө орхөөгүй, адлихан тийшэ ошоо. Хаанашы ажабуухадаа, Мария Дондоповна дуратай ажалтаа - хэлхээ холбоонтой хахасаагүй, гансал Полишодо һургуулиин ажалтай танилсаһан юм.

1979 ондо Буряад ороноо Дамирановтанай бүлэ бусажа ерээ. М. Д. Дамиранова хэлхээ холбооной хүтэлбэрилхы мэргэжэлтэдэй курса дүүргэжэ,

харагдадаг, урихан шарайтай энэ эхэнэр оорынгөө дуратай ажал тухай яаралгүй хөөрөжэ үгөө һэн.

Мүнөө 27 хүдэлмэрилэгшэ һоо бүридэһэн коллективтэй хүдэлнэ. Хэлхээ холбоошодой ажал хиналга, хүдэлмэринин гурим сахилга, үрэ бүтээсэтэй хүдэлхэдэ тааруу эрхэ байдал тогтоолго - эдэ бүгэдэ тухай орлогшо наһаата болохо зэргэтэй.

Шиидхэгдээгүй, арсадаата ямар асуудалнууд ажалдамнай ушарнаб гэхэдэ, пенсийгэлгэ хожомдуулагдана. Хүн зон наһаагаа зобоно, элдэб зүришлэдөөтэ байдал тохёолдохойо һанана. Үшөө дахин зондо хандахааяа һананаб: пенсий, элдэб пособи үгэлгын хожомдолго хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэд һөө дулдыданагүй. Харин мүнгэ һомололгы пенсионно таһаг бээлүүдэг ха юм.

Т и и г хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө тоо үсөөрүүлхэ ёһотой болоод байнабди. Эндэ угаа орёо байдал тогтохонь. Юундэб гэхэдэ, манай ажаада хүндэ болохо, нүгөө талаһаа олон хүн ажалгүй үлэхэ гүб даа.

Харин коллективиймнай мүнөөдэрэй байдал бүхыдөө һайн гээд хэлэхэ байнаб. Хэлхээ холбооной ажалай хүндэшые

наань, эндэ хүдэлдэг зон эбтэй, оорынгөө мэргэжэлдэ ехэ дуратай юм. Би, жэшээлбэл, таһаг соогоо хэжэ байһан ажалаараа омогорходогби. Энэ ажал намда ехэ баяр асардаг.

Эдэ һүүлшын үгэнүүдтэ баримта болгон хэлхээ холбооной 31-дэхи узелай хүдэлмэрилэгшэд Мария Дондоповна тухай дуратайгаар хөөрөжэ үгөө һэн:

Мария Дондоповна хоёрдохи жэлээ бидэнтэй хүдэлжэ байна, тийхэдэе оорыгөө гансал һайн талаһаань харуулаа. Ажаада дуратай, хүн зондо налархай хандасатай, хэрэгтэй болоходо шанга эрилтэ табидаг. Гэхэһээ гадна, хүдэлмэрилэгшэдэй сэдхэлэй байдал ходоодо ойлгодог, хүндэтэй һайн нүхэр мүн. Мария Дондоповнада бидэ булта дуратайбди.

Үшөө нэмэжэ хэлэхэ юумэн гэхэдэ, гэр бүлэдөө жаргалтай юм. Наһанайнгаа нүхэр Владимир Доржиевичтай, эбтэй эетэй ажаһууна. Жаргал Туяна хоёр үхибүүдэйн гэр бүлынхид эжыгээ үнэн зүрхэнһөө хүндэлдэг заншалтай. Гурбан ашанараа хүгшэн эжынь ходо абалсажа, хүмүүжүүлжэ байдаг.

Галина МИХАЙЛОВА, БГУ-гай IV курсын оюутан.

Һанамжа

БАЙДАЛНАЙ ХЭЗЭЭ НАЙЖАРХАБ?

60 жэлэй саада тээхи байдалые һанаад үзэхэдэ, ехэ урагшатай байгаа бээ. Бүхы зон хоорондоо эбтэй эетэй, ажахынуудай байдал эмхитэй һэн. Бусад республикануудһаа шалгаржа, манай Буряад-Монголой автономито республика адуу мал үсхэбэрилгын талаар түрүү һуурида ябадаг байгаа. 1936 ондо Москва хотодо Правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй манай делегацитай уулзаһан ушар энэение гэршэлнэ. СССР-эй Совнаркомой Түрүүлэгшэ нүхэр В. М. Молотов республикын ажабайдалай хүгжэлтые дурдан хэлэхэдэ, Буряад-Монголой Республикын мал үсхэбэрилгээ бүри хүгжөөжэ, эдэе хоолой продукци дээшэлүүлхэ аргатай гэжэ хэлэһэн байна. Харин мүнөө үедэ

үсхэбэрилхэһөө болохо, арай байһан адуу малай тоо улам доошолно, үгы болохо туйлдаа хүрэжэ ерэнхэй байна. Иимэ байдал харахадаа, зүрхэ сэдхэлэем уйдхар эзэлнэ.

Дороһоо үдэжэ ябаһан үхибүүднай, залуушуул ажабайдалай ямар харгы шэлэхэ гээшэб? Дүшэн жэлэй туршада багшаар хүдэлһэнби. Эрэхэ сагай ажаллашые һургаха, хүмүүжүүлхэ үндэр уялгатай һургуулиин багшанарта мүнөө үедэ дээдэ засагайхид һайн анхаралаа табинагүй. Эрхим һайнаар, зүбөөр үхибүүдэ һургаагүй наамнай, хожомоо хэн гүрэн түрээе ударидаха гээшэб?

Н. НАНЗАТОВ, ажалай ветеран.

Хүндэтэ редакциин хүдэлмэрилэгшэд, тандаа амар мэндээе хүргэнэб!

Энэ материалыемни газетэдээ толилхыгтай найданаб. һаяпаг манай "Буряад үнэн" газетэдэ Соодойн Сэдэнэй дүрэ зураг хаража, аргагүй ехээр баярлаад, газетэһээ хайшалжа абаад, бурханай хажууда табяад мүргэнэбдаа. Манай ехэ баабайн үгытэй ядуу ябахата, Соодойн Сэдэн нилээд ехээр тунгалһан хүн гэшээ. Баяд, ноёд зоной,

боосоо эдэе гэлсэдэг. Булигдаха болоходоо, барилдаашанай урдаһаань шорой хаяжа, тэрэнэе унагааба. Шүүмжэлэгшын урдаһаа: "Буханууд мүргэдэхэдөө шорой малтадаг, бидэшые тиинэбди," - гэжэ боосоогоо абаа гэлсэдэг. Баргажан, Хори, Яруунаар, Ага нютагааршые Дашын Аюушые - манай ехэ баабые мэдэхэгүй хүн үсөөн байгаа. Үхэхэ болооб гэжэ мэдэхэдэе, гурбан хүбүүндэе, дүрбэн басагадтаа

"БУРХАНАЙ ХАЖУУДА ТАБЯАД..."

ламанарай ехэ хурал болоходо, Соодойн Сэдэн өөрынгөө хажууда, дээдэ хахадаа һуулгадаг байгаа. Баяд, ноёд, ламанарай "Аюуша яахадаа танай дээдэ хахада һууха болооб?" гэхэдэ, иигэжэ хэлэдэг байһан юм: "Энэ Аюуша түрүүн түрэлдөө эмшэ лама байгаад, үгытэй зоние хайрлажа, эмээ хубаадаг һэн. Үсөөрдохи түрэлдөө иигэжэ эримээлхэ гэжэ бурхан элбарилжа табиһан, хүхэ мориёо унажа, энэ түрэлдөө иигэжэ ябана," - гэжэ Соодойн Сэдэн хэлээ гэдэг. Аюуша ехэ абамнай аргагүй сэдэн хүн байгаа. Баян зоноор сэсэ буялалдадаг һэн.

һүүлшын үгээе хэлэжэ, 1927 ондо Намаа гэдэг нютагһаа һүүлшынхыеэ хүхэ мориёо хүллэжэ гараад, Эгэтындасанда зальбарһанай удаа мориёо үргэлдэ үгэжэ, наһа бараһан юм. Яруунын талын нэгэ нуурай хажууда яһаниинь хадагалагдаһан. Долоотой байхадамни миний хүгшэн эжы иигэжэ намдаа хөөрөгшэ һэн: "Миний үншэн байхада, ехэ эжымини арбан гурбан наһатайдамни бурхандаа ошоо. Мүнөөшые шанадагби. Бүхы юумэндэ бэрхээр, үнэн сэхээр ябаарай гэжэ захяа һэн. Тэрэниинь мүнөөшые ханажа ябадагби".

Розалия АНГАБАЕВА, ажалай ветеран.

Нэгэтэ ехэ найр болоходонь, барилдажа, үгөөрөө торгожо,

Алла һуурин.

Дураджал ТУНГАТАЙЛ БАЙХА НЭН

Сайн байнат, хүндэтэ "Буряад үнэнэй" хүдэлмэрилэгшэд! Энэ жэлэй мартын 27-ной дугаарта "Уншагшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ" гэхэн хуудаһанда "Хорыень дараха гэбэл..." гэжэ нэрэтэй бэшэг толилогдоо һэн. Тэрээн соо иигэжэ бэшэгдэнэ: "Буддын шажанаар болбол Улаан Сахиюуса, Лумбумгарав, Лусын Сан номуудые ламанар уншаха болоно".

Мүнөө үедэ олонхи зоннай архаар дашуурна гэжэ бултада мэдээжэ. Миний ханахада, "Буряад үнэн" газетын хуудаһануудта эдэ дээрэ нэрлэгдэһэн номуудые аргын олохо, буряадшалаад гү, али оршууланшыегүйгөөр хэблэбэлтнай, бүхы уншагшадта, бусадшые хүнүүдтэ тунгатай байха һэн. Уншажа, удхатаинь, гүн сэдэн һургаал, мэгзэмтэйн танилсаһан тэдэнэртэ архийн баршад хоронһоо халахадань, бэе махабадаа, ухаан сэдхэлээ сэбэрлэхэдэнь, туһа болохол хэн гэжэ ханагдана.

"Буряад үнэн" четверг бүхэндэ буряад-монгол зурхай гарадаг. Зон һонирхожо уншадаг, үдэр бүрийн ажабайдалдаа яһала баримталдаг. Буддын суртал болон бусадшые буддын шажанда хабаатай бүтээлнүүдые үсөөн бэшэ хэблэнэт. "Байгал" журналдашые "Доржо Жодбо" гэжэ судар хэблэгдээ һэн.

Байгша оной хоёрдохи хахадта дээрэ дурдагдаһан ном судар "Үнэн" газетэдээ хэблэхыгтай гуйнаб.

Чернин ШАГДУРОВ, дайнай ба ажалай ветеран.

Захаамин хото.

Һайн һайхан ябадал

ИНЗАГАТЫН НЭЛЛИИЕ МАГТАМААР АЭ

Үдэшын боро хараанаар хүн үүдыемнай тоншобо. Хонхо дарахааяа ойлгохогүй ямар шэнэ хүн ерэбэ гээшэб гэжэ гайхаһаар, үүдээ нээхэдэм, танигтаагүй нэгэ басаган тон зүб нэрээрни намайе асуужа байбал даа. "Хэн гээшэбта, тэрэ хүнөөр яахаая ханабайт?" - гэжэ һэжэглэнгээр (сагнай амгаан бэшэ ха юм) һөөргэдүүлэн асуудал табибалби. "Энэ хүнэй хэрэгтэй саарһа асарааб, хаяа бэшэ гүт? - гэжэ басаган уриханаар намайе шэртэбэ. - "Бэдэрһэн хүнтнай би бээерээлби. Теэд... юун саарһан гэнэт даа", - гээд абажа харан гэхэмни, үнэхөөрөө миний тон шухала юумэнүүд - путёвко, медицинскэ шалгалта гараһан тухай саарһан байбал. Эдэ бүгэдээ хаяһанаашые ойлгоогүй байһан би ухаа мэдээ алдажа, хүдээгдээгүй айлшанаа гертээ урижа оруулбаб. Баярлаһандаа басагые тэбээрэд абабаб, "ямар һайхан сэдхэлтэй хүн гээшэбши, хэн бэ нэрэшни, хаанахибши, хаанаһаа эдэниие олообши" гэхэшэлэн асуужа,

мүшхэжэ ханшоо. Танилсабабди. Тэрэмни Зэдын аймагай Инзагата һууринай басаган Цыденова Нелли байба. Долоо хонодо тэрэ путёвкоор амархаяа ошохо байһан хүм. Үдэрын тубэй дэлгүүр дээрһээ мяха абаа һэм. Тэндэл унагаажархиһан байгаа хаб. Талаамни болоходоо, тэдэ саарһамни һайн һайхан сэдхэлтэй хүндэ дайрадаа бшуу. Хүдөөһөө ерэнэн басаган тэндэ бэшээтэй байһан адресаарни гэрэмни олохо ерээ.

Неллидэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргөөб, мороженынхые һарбайгааб, манайда айлшаддаг байхыень дурадхааб, гэрэйнгээ утаһанай номер үгөө һэм.

Эндэ тэндэ иимэ тиимэ аюул усал, хулгай болобо гэхэн мэдээсэлнүүд газетэдэ олон болошонхой агша. Зүгөөр үсөөншые наа, ажабайдалда үзэгдэдэг һайн һайхан ябадал тухай дуулгалсажа байгаа наамнай, һайн ха.

В. ТОКТОХОЕВА.

харбахдаа, 145 очко тудаж, түрүү хуурида гараа бэлэй. Һүүлээрнь "Гран-при" шанда хүртэхын түлөө Женевэдэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мурисөөндэ залуу харбагшамнай зуу гаран мэргэшүүл сооһоо эрхим зургаанай тоодо ороһон юм.

Тэрэл жэлдээ залуушуулай дунда Чехидэ үнгэргэгдэһэн Европны түрүү хуури эзэлхын түлөө мурисөөндэ хангалтагүй үрэ дүн харуулжа, урмаашье хухарһан байха. Тэд спортдо бүхы юумэн ходоодоо урагшатай байдаггүй ха юм даа. Һүүлээрнь тэрэ хэдэн ехэ ехэ мурисөөнүүдтэ шалгарба. Эдэнэй дундаһаа ороной Кубогта хүртэһыень онсолон тэмдэглэлтэй.

Нёдондо жэл нотагаймнай хүбүүдэ илангаяа урагшатай байгаа. Февраль һарада Англиин Бирмингем хотодо һур харбалгаар дэлхэйн түрүү хуури эзэлхын түлөө үбэлэй мурисөөндэ Бальжинима шалгаржа, бумбэрсэгэй эрхим бэрхэ зургаан мэргэшүүлэй тоодо ороо һэмнай. Тинхэдээ тэрэ Швейцарин, Нидерландын, Франциин, США-гай үндэр нэрэ зэргэтэй харбагшадта булмдаһан байгаа.

Һур харбалга

БАЛЬЖИНИМЫН МЭРГЭН ГОДЛИНУУД

Үнгэрэгшэ зун һур харбалгаар дэлхэйн түрүү хуури эзэлхын түлөө Индонезийн шислэл Джакарта хотодо болоһон мурисөөндэ нотагаймнай хүбүүн урагшайгүдэбэ. Юуб гэхэдэ, мурисөөнэй эхилхээ байхада сагаалса дээрһээ номо годлиёо хулгайда абтаһан байгаа бшуу. Тэдэ шэнэ номо годлёр харбахдаа, 21-дэхи хуурида гараа һэн. Сэхыень хэлэхэдэ, зуугаад харбагшад сооһоо энэнь тиймэшье муу үрэ дүн бэшэ.

Байгша он тэрээндэ яһала урагшатайгаар эхилээ. Бальжинима Цыремпилов Новочебоксарск хотодо үнгэргэгдэһэн мурисөөндэ Россин чемпион болобо. Уданшьегүй Турциин Анталья хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын ехэ мурисөөндэ Бальжинима иалта туйлаба. Эндэ тэрэ 36 годлёр харбахдаа, 344 очко тудаж, дэлхэйн рекорд дабтаһан, хоёр дахин харбалгаар 683 очко абажа, дэлхэйн рекорд тогтооһон байгаа. Энэнь Японой мэргэн харбагша Хироши Ямомотын туйлаһаа 2 очкогээр буюу бшуу.

Мэнэ һаяхан Олимпиин нааданай урда тээхи неделийн США-гай Атланта хотодо үнгэргэгдэхэдэнь, Урда Корейн Янг Йонг Хо, США-гай Джастин Хьюши гэгшэдтэ гартажа, тэрэ хүрэл медалар шагнагдаба. Спортын габыята мастер Г. Митрофанов (Эрхүү), уласхоорондын классай спортын мастернууд Б. Цыремпилов, Ю. Леонтьев (Чебоксара) гэгшэдһээ бүридэһэн Россин суглуулагдамал команда гурбадхи хуури эзэлһэн байха юм.

Илгэжэ нотагаймнай хүбүүн энэ зунда Атлантада үнгэргэгдэхэ Олимпиин наадануудта эршэмтэйгээр бэлдэжэ байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бальжинима Цыремпилов.

С. БАДУЕВАЙ фото.

Элдэб һонинуудһаа

ХУЛҺАНҺАА СААРҺАН

Куба орон дэлхэй дээрэ тон ехээр саахар үйлэдбэрилдэг, манайшье орон ехэ саахар тэндэһээ асардаг байгаа. Саахар эндэ ургадаг хулһанһаа абтадаг юм. Саахарай хулһа дэбтээжэ шанаад, шахуурга доро шахадаг. Һүүлдэнь угаа ехэ жмых (шахадаһан) үлэдэг байна. Энэ шахадаһан ехэнхидээ ТЭЦ-үүдэй түлишэ болодог. 38 жэлэй саана, 1958 ондо, Кубада хулһанай жмыхһээ саарһа буйлуулжа эхилээ һэн. 1958 онойхидо орходоо, мүнөө саарһа 5 дахин ехээр гаргадаг болонхой. Матансас гэжэ провинцида жэлдээ 20 мянган тонно саарһа гаргана. Тиигэжэ хулһанай үлээдэһэнһээ һургуулиин үхибүүдтэ хэрэгтэй 80 миллион тетрадь, хэдэн зуун вагон газетын саарһа барлажа гаргаа юм.

Үнэтэй сэнтэй, удаан жэлнүүд соо ургадаг модо отолһонһоо, саахарай хулһан жэл бүхэндэ ехэ ургаса үгэдэг, тиигээдшье ехэ талмайда таригдадаг ха юм. Куба орон мүнөө үедэнь жэлдээ 2 миллион тонно хулһанай саарһа гаргана.

Францида крахмалһаа пластмасса гаргадаг болонхой. Иимэ пластмассаар хэгдэһэн мэшээг гү, али хайрсаг (пакет) хаядаһанда гарахадаа, оройдоо хоёр жэлэй хугасаа соо үжэжэ халадаг һаа, харин полиэтилен пакедүүдые газар хаяа һаатнай, аяар 300 жэл үнгэрһэн хойно хайлан халаха юм.

Хүдөө хууринай гэр дулаасуулха аргатай, компютераар хүтэлэгдэдэг тусхай пеэшэн англи нэгэ фирмэ түхээрээ. Энэ пеэшэн юрын голоомоор тилигдэдэг байха юм. Нэгэ тэбэри голоомо пеэшэн руу хаяхада, пеэшэндэхи түмэр хоолойнууд соохи уһан халаад, гэр дулаасуулагдадаг юм. Зүгөөр тусхай компютерай программаар бүхэли сүүдхэ соо дулаа үгэжэ байха.

Польшодо гэр бүлэ болохоёо байһан эрэ эхэнэр хоёр ЗАГС-да ошохынгоо урда түрүүн компютерай урда зогсодог юм. Юундэб гэхэдэ, эдэ хоёрой наһанайнь зурхайн бүхы тэнсүүриие компютерна "һанаанда" асуухадань, тэрэнь энэ хоёр абари зангаараа айл боложо шадаха гү гэжэ тон зүб харюу үгэдэг. Наһанай алдуу гаргагдахагүй юм гэжэ шэнжэлэгшэд тоолоно.

"НАУКА И ЖИЗНЬ" ЖУРНАЛҺАА.

Зуһаландаа газарай эдээ ургуулагшадта

ХОРХОЙ ШУМУУЛҺАА НЭРГҮЛЭГТҮ

Үнгэрһэн жэлдэ элдэб хорхой шумуулануудһаа, тусхайлан хэлэхэдэ, хашагуудһаа, ургамалай шэрхэнһээ, мүн бусадшье олон үбэлһинһөө боложо, газарай эдээ ургуулагшадтай ургаса нилээд хохидоһон байна. Тиймэһээ эрэхэ жэлдэ ургасаяа гээлтэгүйгөөр суглуулхын тулада эртээнһээ, мүнөө хабарай хаһада хорхой шумуултай тэмсэжэ эхилэхэ шухала.

Теплицэ, парник болон хэрэглэдэг зэр зэмсэгэ һайса дезинфекци хэхэ хэрэгтэй. Дезинфекци соогоо хуурай дезинфекци хэхэт: сернэ шашкануудые дүргэхэ (1 кубометртэ 50 грамм шашкануудые хэрэглэдэг), Тийхэдэ түмэр гү, али хирпиисэ дээрэ шашкануудаа табижа хэрэгтэй. Иимэ дезинфекци хэхын урда тээ теплицээ һайса заһабарилха, һүбэ нүхыень бүглэхэ хэрэгтэй. Теплицэ соохи агаар 15 градус дулаан байха ёһотой юм. Теплицынгээ түмэр

хубинуудые урид шэрдэхэ шухала. Протипогаз үгы һаа, хэдэн дабхар марляар баг хэжэ, ниураа халхалха ёһотой.

Дезинфекци хэхэнэй һүүлээр 3-4 сүүдхын үнгэрхэдэ, теплицынгээ үудые сэлжэ, сэбэр агаар оруулхат. Теплицэ соохи шорой богоо гаргаад, карбофос сасаха хэрэгтэй юм. 10 литр уһан соо 50 грамм карбофос холихот. Үгы һаа, тэды шэнээн уһан соо 400 грамм хлорно избёосхо холижо, 2-4 часай туршадэ байлгахат. Удаань шүүрдэхэт. Иимэ уһаар теплицээ сэбэрлэһэнэй һүүлээр, 6-7 хоноод, хүрһэнэй дээдэ тээхи 3-4 сантиметр зузаан болохо үеые абажа халхат. Али һаа бусалһан халуун уһаар (бүхы хүрһээ урид һэндэһэнэй һүүлээр) һайса уһалхат. Һүүлдэнь далангуудаа

полиэтилен пленкоор гү, али брезентээр хушаха хэрэгтэй.

Ургамалай элдэб үбшэнһөө нэргүлхын тула бордосско холимог уһаар сүршэхэт. Энээнэй тула 10 литр уһан соо 200-300 грамм ээдэй купорос болон 200-300 грамм избёосхо холижо худхаха хэрэгтэй. "Медекс" гэдэн препарат һайн байдаг. 10 литр уһан соо энэ хоронхой 150 грамм холижо, далангуудаа уһалхат.

Томадуудые гэмтээдэг стрик үбшэнэй вирустэй тэмсээнэй хүншэр юм. Хирпиисэй заводой ойро оршодог Мичуринай нэрэмжэтэ сэсэрлэгэй овоц ургуулагшад энэ үбшэнтэй тэмсэхэ талаар баян дүй дүршэлтэй болонхой. Тэдэнэр нимэ арга хэрэглэдэг: 5^г грамм хлорно избёосхо, 5 грамм марганцовко, 15 грамм борно

кислота абаад, 10 литр уһан соо шэнгээдэг. Тийгээд хүрһээ 2 дахин энэ уһаар уһалдаг. Хүрһээ һэндэхэлһээнь урид түрүүшынхие уһалдаг юм. Һэндэһэнэй һүүлээр дахин уһалхадаа, дүрбэлжэн метр бүхэндэ 2-3 литр нимэ уһа гаргашалдаг юм байна.

Гадна теплицынгээ бүхы ханануудые, шол оройень, хэрэглэдэг зэмсэгүүдээ булгынь нимэ уһаар сүршэдэг. Хэрбээ теплицэгүй һаа, томат болон үгэрсэ ургуулагдаг далангуудтаа ээдэй купорос оруулхат. 1 дүрбэлжэн метртэ 2 томо халбага орохо ёһотой. Һүүлээрнь хүрһээ һэндэжэ, һайса худхахат.

Помидорнуудые хартаабхатай ойроһон тариха хэрэггүй. Нэгэл газартаа үгэрсэ гү, али томат тарихада, тэдэнэр элдэб үбшэндэ дайрагдадаг байха юм. Тиймэһээ

жэл бүри далангууд дээрэ газарай эдээ һэлэгэжэ тариха шухала.

"Сагаан далита" (белокрылка) гэжэ нэршэһэн өгөродой ургамалай дайсантай ашаг үрэтэйгөөр тэмсэхэ тухай тогтоһуу. 10 градус хүйтэндэ гэрэ үхэдэг. Тиймэһээ намарай, үбэлэй хүйтэндэ теплицэнүүдэй нээлгээтэй байбал, тэрэ шумуулай үгшүүд үхэжэ халадаг. Хабартаа хатаһан аргалаар унай табижа, теплицэ соохие сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Эндэ зутаандань дээрэ нэрлэгдэһэн хорхой шумуул үхэдэг юм.

Бурядай Хүдөө ажахын академин эрдэмтэдэй туршалгануудай дүнгүүдээр, "ИНТА-ВИР" болон "ОКСИХОЛ-80 процент" гэдэн хэрэгсэлүүдэ элдэб хорхой шумуулануудтай тэмсэхэдэ ехэ аша үрэтэй юм. Тус академин ургамал ажалай кафедрата хандажа, эдэ хэрэгсэлүүдые абаха аргатай.

Л. МУНГАЛОВА,
агроном.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: РИПЧИНОВ С. Д. (редакторай орлого), ЖИГЖИТОВ Б.-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р.Б. (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), СУНДАРОН Д. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагууде даагшад: ДАНШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ШИНТАЕВ В.И. (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Калантаршвиллин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2

хууданай хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4170. Хэблэлдэ тусаагдаһан цаг 17.00.

"Республиканска типографи" гэдэн

АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорийн телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7756.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогонорой - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: шитын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социалыо-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлтой, эрдэмтэй болон һургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэринин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорүүдэй - 2-33-61, компьютернэй түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.